

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 18 JULI 1923

No. 394

INHOUD

	Blz.
DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE JAVASCHE BANK door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	626
De Internationale Schadevergoedingsregeling	628
De Salarissen der Rijksambtenaren in verhouding tot de waardevermindering van het Geld door <i>Mr. Dr. J. H. van Zanten</i>	629
Tendenzen en Perspectieven in de Sociale Verzekering II door <i>Mr. W. H. M. Werker</i>	632
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Buitenlandsche handel van Frankrijk en enkele Tariefkwesties door <i>Prof. Bertrand Nogaro</i>	637
Het wezenlijke Landbouwvraagstuk II door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	638
AANTEEKENINGEN:	
Het verloop der wisselkoersen	640
Indexcijfers van groothandelsprijzen	640
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	641
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	642—648
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.
Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.
Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.
Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

17 JULI 1923.

De verruiming van de geldmarkt maakte deze week verder voortgang. Particulier disconto liep terug tot 3¼ pCt.; de prolongatierente daalde tot 3 pCt.

* * *

De Minister van Financiën stelt na een onderbreking van twee maanden weder een inschrijving open op schatkistpapier. Aangeboden worden 3- en 6-maandspromessen, 4 pCt. biljetten met een looptijd van een jaar en 4½ pCt. biljetten met een looptijd van 5 jaar en elf maanden tot een totaal bedrag van 100 miljoen, met een maximum van 15 miljoen voor de laatste categorie. De datum van inschrijving is bepaald op 19 Juli a.s.

* * *

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft geen veranderingen van groote beteekenis te zien. Als gevolg van de aflossing der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen liep de post binnenlandsche wissels van f 160,9 miljoen tot f 141,6 miljoen terug. Daarentegen vertoonde de beleenin-

gen een stijging van f 5,8 miljoen. Deze stijging betreft uitsluitend de goederenbeleeningen en komt grotendeels voor rekening van de Hoofdbank.

Het creditsaldo van het Rijk, dat de vorige weekstaat had aan te wijzen, maakte in de afgelopen week wederom voor een debetsaldo plaats ten bedrage van f 3,6 miljoen. De metaalvoorraad der Bank bleef nagenoeg op dezelfde hoogte. De post papier op het buitenland daalde met f 5,3 miljoen. Uit het feit, dat de diverse rekeningen onder het actief tegelijkertijd met f 1,5 miljoen terugliepen, mag men opmaken, dat de Bank in de afgelopen week weder voor eenige miljoenen aan Ponden en Dollars heeft gerealiseerd.

De biljettencirculatie daalde met f 5,7 miljoen; de rekeningcourant-saldi blijken met nagenoeg f 11 miljoen te zijn afgenomen. Het beschikbaar metaal-saldo noteert f 3,4 miljoen hooger dan verleden week.

* * *

Na de zeer flauwe stemming op Maandag ontstond er op de wisselmarkt den volgenden dag een flinke reactie, die voor Francs op Woensdag en voor de overige wissels op Donderdag haar hoogtepunt bereikte. Daarna trad er na de mededeelingen van de Engelsche Regeering weder een daling in, die echter voor geen enkelen wissel groote afmeting aannam. Blijkbaar wordt de Engelsche verklaring opgevat als openende de mogelijkheid tot verdere gunstige onderhandelingen. De wisselmarkt althans bleef verder zeer kalm.

LONDEN, 14 JULI 1923.

In het begin der week was er levendig vraag naar geld; daggeld werd hernieuwd tegen 2¼ pCt., doch voor nieuw geld moest men zelfs tot 3 pCt. gaan. Op Woensdag werden de laatste schulden van het eerste semestre aan de Bank van Engeland terugbetaald, hetgeen de markt eene aanmerkelijke beperking oplegde. Vrijdag zag een enigszins ruimer markt, met daggeld tot 2 pCt. gedaald. Zevendaagsch bleef de geheele week op 2½ pCt.

De discontomarkt, alhoewel beperkt, was tamelijk vast tot Vrijdag, toen £ 30.000.000 schatkistbiljetten afgegeven werden op een gemiddelden bodprijs van £ 3.1.0,93 d procent, in vergelijking met £ 27.000.000 à £ 3.1.0,2,02 d een week vroeger.

De volgende koersen zijn nu geldig:

Deposito's bij bankiers 2 pCt., bij makelaars (call) 2 pCt., bij makelaars (notice) 2¼ pCt.

Prima bankaccept 2-mnds. 3¼ pCt., 3-mnds. 3¼ pCt., 4-mnds. 3¼—3½ pCt., 6-mnds. 3½—4 pCt.

Prima handelspapier 3-mnds. 4—4½ pCt., 4-mnds. 4—4½ pCt., 6-mnds. 4½—4¾ pCt.

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE JAVASCHE BANK.

Wie kaatst, moet den bal verwachten. Het zal dus de Directie van De Nederlandsche Bank niet verwonderen dat, waar haar President in zijn laatste jaarverslag eenige bladzijden wijdde aan de goud-politiek van De Javasche Bank,¹⁾ waaraan ik als oud-Directeur dier instelling gedeeltelijk heb medegewerkt, ik eenige opmerkingen wensch te maken naar aanleiding van hetgeen te dien aanzien werd gezegd.

Men leest op pag. 17 van het laatste jaarverslag van den President van De Nederlandsche Bank:

„In de jaren 1916—1919 hebben wij geleidelijk een zeer „belangrijk bedrag van onzen goudvoorraad aan De Javäsche Bank afgestaan, tot een gezamenlijk beloop van „ruim f 85 miljoen. Wij deden dit als uitzonderingsmaatregel, met het uitsluitende doel onze zusterinstelling in de „Kolonien te helpen aan uitbreiding van haren goudvoorraad als metaaldekking van hare in die jaren ook belangrijk oplopende emissie van bankbiljetten en vorming „van tegoed in rekening-courant, beide dienende tot uitbreiding van de circulatiemiddelen in Indië. Juist omdat „het als eene hulp bedoeld was, hebben wij aan De Javasche „Bank dit goud steeds afgestaan voor de pariteit van vóór „den oorlog, niettegenstaande goud op die tijdstippen van „afgifte herhaaldelijk belangrijk agio deed boven onze valuta in de wereldmarkt. Wij gaven dit goud niet af met „de bedoeling daardoor den wisselkoers tusschen het Moederland en de Koloniën te handhaven.”

De hier gegeven voorstelling van zaken is onjuist.

Door de financiering van diverse Indische producten als koffie, thee, coprah enz. die Nederland broodnoodig had, verkreeg De Javasche Bank in voormelde jaren vorderingen op De Nederlandsche Bank. Zij heeft van De Nederlandsche Bank betaling dier vorderingen in metaal gevraagd, en zonder eenig bezwaar, zonder eenige tegenwerping of conditie van De Nederlandsche Bank verkregen. De verplichting van De Nederlandsche Bank om hare bankbiljetten en debetsaldi in rekening-courant in metaal te betalen is nooit opgeschort geweest, en daar de Nederlandsche Bank niet voldoende zilveren munten had, betaalde zij in 's lands gouden munt.

Nooit of te nimmer heeft De Nederlandsche Bank, waar zij tegenover De Javasche Bank voldeed aan hare verplichting om hare schulden in metaal te betalen, het standpunt ingenomen, dat deze voldoening aan hare verplichtingen door De Javasche Bank moest worden opgevat als eene hulp. De Javasche Bank vroeg trouwens geen hulp, maar betaling van eene wettige vordering, voortvloeiend uit de levering door Nederl.-Indië van producten, die Nederland hard noodig had.

Thans schrijft de President van De Nederlandsche Bank, dat zijne instelling het goud niet heeft afgegeven met de bedoeling daardoor den wisselkoers tusschen Moederland en Koloniën te handhaven.

Ook deze bewering moet ik pertinent tegenspreken; en ik kan voor mijn tegenspraak beroep doen op hetgeen dezelfde President van De Nederlandsche Bank zoowel in zijn werk „Het Muntwezen en de Circulatiebanken in Nederlandsch-Indië”, als in zijne verslagen over de jaren 1919/1920 en 1920/1921 te dien aanzien heeft gezegd.

Op pagina 366 van bovengenoemd werk schreef de heer Vissering:

„Feitelijk hield De Nederlandsche Bank den koers voor „ons land op door aan De Javasche Bank in de laatste „jaren tot zelfs ruim f 86 miljoen aan goud af te geven.”

Op pagina 5 van het verslag van den President van De Nederlandsche Bank over 1919/1920 leest men:

„Wij hebben in het afgelopen boekjaar nog goud afgegeven voor zuiver Nederlandsche belangen, voornamelijk „aan Zwitserland en aan onze Koloniën, ten bedrage van „f 37.813.0000,—.”

¹⁾ [De bedoelde beschouwingen zijn in extenso afgedrukt in het vorige nummer van dit blad, pag. 613 v. — Red.]

Het jaarverslag 1920/1921 van voormelden President behelst op pagina 19 de volgende zinsnede:

„Wij hadden verleden jaar besloten, om den koers van „Nederland op de Koloniën niet langer door goud-afgifte „op ongeveer pariteit te houden.”

Het wil mij voorkomen, dat uit deze citaten duidelijk blijkt, dat, waar in de jaren 1916/1919 De Nederlandsche Bank aan De Javasche Bank goud betaalde als equivalent voor de door Nederlandsch-Indië aan Nederland geleverde producten, deze betaling niet geschiedde om de zusterinstelling in de Koloniën te helpen, maar enkel om een zuiver Nederlandsch belang te behartigen, met name den koers van den Nederlandschen gulden op peil te houden.

Deze politiek was dan ook in volkomen overeenstemming met de politiek door De Nederlandsche Bank gevoerd tegenover andere landen.

In het jaarverslag van den President van De Nederlandsche Bank over 1916/1917 leest men op pagina 10:

„Onze gulden deed echter niet onbelangrijk disagio ten „opzichte van de Scandinavische landen, vooral Zweden, „en later ook van Spanje; tegenover deze landen kwamen „wij dus ook voor de moeilijkheid te staan, op welke wijze „Nederland zijne schulden aan die landen kon voldoen. Daar „Nederland geen crediet behoefde en volgaarne contant „bleef betalen, trachten wij onze schulden aan die landen „in goud te betalen; van de zijde dier landen hebben wij „echter doorlopend groote moeilijkheden ondervonden, „daar zij onwillig waren goud van ons aan te nemen”; en verder op pagina 11:

„Er was iets zeer onbevredigends in het feit, dat op die „wijze eenige neutrale landen, met elkaar in de beste „vriendschap levende en welke handelaren over en weer „trachtten de zaken gaande te houden, door de weigering „der vreemde circulatiebanken tot medewerking niet meer „in staat waren tot geldelijke afwikkeling der schulden „van het eene land aan het andere te geraken.”

De Nederlandsche Bank beklaagde zich dus in haar jaarverslag over 1916/1917 over gebrek aan medewerking van andere circulatiebanken om goud aan te nemen; thans doet zij het voorkomen, alsof zij aan De Javasche Bank, die in dien zelfden tijd wél goud wilde aannemen, welwillend de helpende hand bood.

Op pagina 7 van het verslag van den President van De Nederlandsche Bank over het boekjaar 1917/1918 leest men:

„Intusschen hebben wij dit jaar vele malen gelegenheid „gevonden om van onzen goudvoorraad weder belangrijke „partijen aan het buitenland af te staan, ten einde de pariteit van den gulden tegenover het buitenland zooveel mogelijk te handhaven.”

In aansluiting daarmede spreekt de President der Nederlandsche Bank op pagina 9 zijne groote waardeering uit voor de medewerking, die De Nederlandsche Bank van de Circulatiebank in Zwitserland heeft ondervonden, omdat deze krachtig met De Nederlandsche Bank heeft medegewerkt om de betalingen tusschen de beide landen op de goudbasis mogelijk te doen blijven.

Bovengenoemde citaten uit bedoeld werk van Mr. Vissering en de jaarverslagen van den President van De Nederlandsche Bank over vroegere jaren, bewijzen afdoende dat, zooals boven door mij reeds is gezegd, de goudafgiften die door De Nederlandsche Bank in de jaren 1916/1919 aan De Javasche Bank werden gedaan, wel verre van te zijn bedoeld als eene hulp aan de zusterinstelling in de Koloniën (welke bovendien door deze nimmer is gevraagd), geen ander doel hadden dan de behartiging van een zuiver Nederlandsch belang, namelijk handhaving van de pariteit van den Nederlandschen Gulden tegenover het buitenland.

De President van De Nederlandsche Bank beweert, dat in de jaren 1916/1919 zijne instelling goud aan De Javasche Bank heeft afgestaan tot een gezamenlijk bedrag van ruim f 85 miljoen. Dit cijfer verdient eenige correctie.

De goud-afgiften van De Nederlandsche Bank hebben geduurd van 27 Juni 1916—5 September 1919 en omvatten:

Aan gouden tientjes	f 54.000.000
Aan sovereigns	„ 32.200.000
Te zamen ..	f 86.200.000

Daarentegen heeft De Nederlandsche Bank in 1916 van De Javasche Bank in sovereigns ontvangen ..... f 18.000.000 zoodat per saldo ..... f 68.200.000 aan De Javasche Bank in goud gefourneerd werd.

In de eerste helft van 1919 heeft De Nederlandsche Bank aan De Javasche Bank voorgesteld om goud af te geven in den vorm van gouden tientjes, met welk voorstel De Javasche Bank heeft ingestemd.

In het laatste jaarverslag van den President van De Nederlandsche Bank leest men op pagina 17 verder:

„Toen de obligo's van De Javasche Bank weder belangrijk waren teruggelopen, zóó dat hare encaisse métallique een aanmerkelijk hooger percentage van metaaldekking dan de principieel gehandhaafde van 40 pCt. ging bedragen, heeft de Directie der Koloniale circulatiebank, zonder ons daarover te informeren, een deel van haren goudvoorraad in dollars omgezet en deze tot de destijds hooge wisselkoersen tegenover den Nederlandsch-Indischen gulden verkocht.”

In aansluiting daarop treft men op pagina 18 de navolgende zinsnede aan:

„Tot ons leedwezen hebben wij moeten ondervinden, dat De Javasche Bank wél een beroep op onze collegialiteit heeft gedaan, toen zij het goud noodig had en het nergens anders kon verkrijgen, doch dat zij zich heeft beroepen op hare zelfstandigheid als koloniale circulatiebank, toen het overtollig geworden bedrag aan goud met belangrijke boekwinst door haar naar elders kon verkocht worden.”

Waar komen deze beweringen op neer? Hierop: dat de President van De Nederlandsche Bank meent, dat De Javasche Bank over haren goudvoorraad niet vrij kon beschikken zonder De Nederlandsche Bank te raadplegen, omdat deze ter voldoening aan hare wettige verplichtingen te voren goud aan De Javasche Bank had afgestaan.

Het is jammer, dat de President van De Nederlandsche Bank in zijn verslag niet heeft medegedeeld, waarop deze opvatting steunt. Waar haalt De Nederlandsche Bank het vandaan, dat een debiteur door aan zijne verplichtingen tegenover zijn crediteur te voldoen, medezeggenschap zou krijgen over de bezittingen van zijn crediteur in diër voege, dat de crediteur het recht zou missen een deel van zijne bezittingen te vervreemden, zonder zijn vroegeren debiteur daarover te raadplegen?

In den loop der oorlogs- en na-oorlogsjaren is ook de goudvoorraad van De Nederlandsche Bank aanzienlijk toegenomen, ten gevolge van door Nederland aan het buitenland geleverde goederen en bewezen diensten. Heeft nu De Nederlandsche Bank, waar zij over haar goud beschikte (en dit deed zij herhaaldelijk, zoowel blijktens haar laatste jaarverslag als blijktens vroegere jaarverslagen), ook te dien aanzien te voren de instellingen geraadpleegd, van wie zij het goud had ontvangen? En zoo niet, hoe komt zij er dan toe, om een dergelijk overleg en eene dergelijke raadpleging thans wel van De Javasche Bank te vorderen?

De door den President van De Nederlandsche Bank gebezigde zinsnede, dat De Javasche Bank een beroep zou hebben gedaan op de collegialiteit van De Nederlandsche Bank, toen zij goud noodig had en het nergens anders kon verkrijgen, is ten eenenmale misplaatst. Want in de eerste plaats heeft De Javasche Bank, waar zij betaling harer vorderingen in metaal vorderde, nimmer een beroep gedaan op collegialiteit en in de tweede plaats kon zij in de jaren 1916/1919 wel degelijk ergens anders dan bij De Nederlandsche Bank goud verkrijgen, en heeft zij dit dan ook verkregen.

Dit laatste blijkt uit de volgende cijfers:

Blijkens de door De Javasche Bank wekelijks gepubliceerde balansen bedroeg haar goudvoorraad:

Op 24 Juni 1916	f 62.600.000
Op 6 September 1919	„ 155.100.000
Gevende een verschil van	f 92.500.000

Gedurende genoemd tijdvak ontving De Javasche Bank van De Nederlandsche Bank f 68.200.000, zoodat De Javasche Bank goud tot een bedrag van f 24.300.000 van elders betrok.

Men leest dan ook in het verslag van De Javasche Bank over 1916/1917 op pagina 26:

„Verschillende transacties stelden De Javasche Bank in staat om haren metaalvoorraad in Nederlandsch-Indië „aanmerkelijk te verhoogen door goudremises van Amerika „naar Nederlandsch-Indië”;

en verder op pagina 28:

„daarom versterkte zij haren goudvoorraad, wanneer noodig, door tusschenkomst van Nederland en Amerika, daar „in beide landen goud overvloedig aanwezig was.”

Eerst half September 1917 kondigde Amerika een uitvoerverbod van goud af, gepaard aan een verbod om voor buitenlandsche rekening in Amerika aangehouden banksaldi in goud te converteeren en te bewaren.

Maar na half September 1917 kon De Javasche Bank, behalve in Nederland, ook in Japan goud krijgen. Het verslag van De Javasche Bank over 1917/1918 vermeldt daaromtrent op pagina 23 het navolgende:

„Niet onvermeld mag echter blijven, dat onlangs ook „door Japan aan De Javasche Bank werd toegestaan om „tot een zeker maximum hare Japansche saldi, zoo noodig, „in goud te converteeren, en dat goud in Japan te bewaren.”

Ten slotte verkreeg De Javasche Bank goud door het mijnoud van de in Indië werkende mijnbouwmaatschappijen over te nemen (zie pag. 32 van het verslag van De Javasche Bank over 1914/1915); dit mijnoud werd ter verwerking naar Amerika gezonden, en ontving De Javasche Bank in den vorm van munt of baren weer terug; een en ander heeft onafgebroken plaats gehad, en heeft, als ik mij niet vergis, ook thans nog plaats.

De bewering van den President van De Nederlandsche Bank, als zou De Javasche Bank gedurende het tijdvak, dat zij goud kreeg van De Nederlandsche Bank, nergens anders goud hebben kunnen verkrijgen, is dus in lijnrechten strijd met de feiten, zooals deze zich werkelijk hebben voorgedaan.

Blijkens de bovenaangehaalde zinsneden uit het verslag van den President van De Nederlandsche Bank heeft deze ook gezegd, dat de Javasche Bank een deel van haren goudvoorraad later in dollars heeft omgezet, en deze tot de destijds hooge wisselkoersen tegenover den Nederlandsch Indischen gulden heeft verkocht.

Ook dit is onjuist. De Javasche Bank heeft niet een deel van haren goudvoorraad in dollars omgezet, doch te Amsterdam getrokken tegen de dollars, waarover zij in Amerika de beschikking had.

De President van De Nederlandsche Bank heeft op pag. 17/18 van zijn laatste jaarverslag voorts een enkel woord gewijd aan het tusschen De Javasche Bank en de Regeering van Nederlandsch-Indië gerezen geschil over de balans per ultimo Maart 1922, en hij spreekt zich uit ten gunste van de opvatting der Regeering, die hij echter niet geheel juist weer geeft.

Het is evenwel eene goede gewoonte om, waar eene zaak voor den rechter hangt, geen oordeel over die voor den rechter hangende zaak uit te spreken; en daar ik mij aan deze goede gewoonte wensch te houden, ga ik om die reden niet in op hetgeen ten aanzien van het hangende geschil door den President van De Nederlandsche Bank in zijn verslag is te berde gebracht.

De President van De Nedelandsche Bank kan zich niet vereenigen met de gestie van de Directie en de Commissarissen van De Javasche Bank, die

voorgesteld hebben om ook de winsten, door De Javasche Bank behaald door het verkoopen harer Amerikaansche dollar-saldi, te verdeelen onder de deelgerechtigden op de winst; en hij zegt, dat niet één circulatiebank in een ongeveer analoog geval tot verdeling van een dergelijk avans onder hare deelgerechtigden is overgegaan.

Men zou kunnen vragen, welke circulatiebanken hebben in eene soortgelijke positie als De Javasche Bank verkeerd?

Toch niet die der landen, welke in den oorlog gewikkeld zijn geweest, en die ten aanzien van de metaaldekking harer obligo's in een toestand van aftakeling verkeerden en hare groote winsten voornamelijk te danken hadden aan disconteerling van schatkistpapier, ten aanzien waarvan telkens afzonderlijke regelingen werden getroffen (b.v. Banque de France, Reichsbank)?

De President van De Nederlandsche Bank doet blijkbaar op zijne eigen instelling. Is deze onderstelling juist, dan kan er terstond op worden gewezen, dat deze Bank, zoolang zij daartoe bij machte was, hetzelfde heeft gedaan als de Directie en de Commissarissen van De Javasche Bank hebben voorgesteld te doen.

Men leest toch op pag. 33 van het jaarverslag van den President van De Nederlandsche Bank over 1920/1921 het navolgende:

„Aan den maatregel, in ons vorig jaarverslag reeds besproken, om tegen in Amerika te onzer beschikking staande gouddepots wissels daar te lande te koopen, hebben wij verder gevolg gegeven, waaruit de niet onbelangrijke vermeerdering van onze portefeuille valt te verklaren. Later in het jaar hebben wij een deel van dit papier te gelde gemaakt.

„De beleggingen in deze wissels, inclusief de rente van de saldo's bij onze buitenlandsche correspondenten en koerswinst leverden eene bate op van f 10.593.243,36 tegen f 2.972.993,62 in 1919/1920 of f 7.620.249,74 meer.”

Hierbij wordt er aan herinnerd, dat genoemde gouddepots in Amerika, die door De Nederlandsche Bank met groote winst werden verkocht, afkomstig waren van de door Hollandsche administratiekantoren en diamant- en bloembollenhandelaars in eagles tijdens den oorlog gestorte bedragen, waarvoor De Nederlandsche Bank een prijs betaalde van f 2,42 per dollar, welke prijs lager was dan de vóór-oorlogsprijs, cm te blijven in de terminologie van den President van De Nederlandsche Bank (zie pag. 28 vlg. van Mr. Vissering's brochure „The Netherlands Bank and the War”, part II).

De bate van f 10.593.243,36 is door De Nederlandsche Bank onder de deelgerechtigden op de winst verdeeld, evenzeer als Directie en Commissarissen van De Javasche Bank het vorig jaar hebben voorgesteld om de winst op de Amerikaansche dollar-saldi onder de deelgerechtigden op de winst van De Javasche Bank te verdeelen.

Op pag. 18 spreekt de President van De Nederlandsche Bank de meening uit, dat de Javasche Bank hare groote winst over het boekjaar 1921/1922 slechts heeft kunnen maken, omdat De Nederlandsche Bank haar zooveel goud heeft afgestaan tot vóór-oorlogsprijzen. Daarna wordt in herinnering gebracht, dat De Nederlandsche Bank ingevolge art. 9 van haar octrooi eene bijzondere reserve heeft aangelegd met het doel om daaruit reeds verwachte en later mogelijke verliezen te kunnen dekken. Ten slotte leest men:

„Indien door eenige teruggave of uitkeering van De Javasche Bank uit hare boekwinst voor ons instituut eenige winst zou zijn verworven, zouden wij ook die winst in deze speciale reserve gebracht hebben”.

Deze uittalingen van den President van De Nederlandsche Bank behoeven eenige commentaar, in de eerste plaats de bewering, als zou de Javasche Bank hare groote winst over het boekjaar 1921/1922 slechts hebben kunnen maken, omdat zij zooveel goud in voorgaande jaren van De Nederlandsche Bank heeft verkregen.

Op 24 Juni 1916 bedroeg, zooals boven reeds werd vermeld, de goudvoorraad van De Javasche Bank f 62.6 milloen. Blijkens hare balans van ultimo Maart 1921 (gepubliceerd in het verslag over het boekjaar 1920—1921) bedroeg die goudvoorraad f 225.6 milloen. Derhalve was de goudvoorraad der Javasche Bank in het tijdvak 24 Juni 1916—31 Maart 1921 toegenomen met f 163 milloen, waarvan door De Nederlandsche Bank ter betaling van door Nederland benodigde producten geleverd werd f 68.2 milloen. Mitsdien had De Javasche Bank in voormeld tijdvak hetzelfde uit andere landen dan Nederland, hetzij uit het eigen land door overname van mijnoud, f 94.8 milloen aan goud verworven. Het van De Nederlandsche Bank betrokken goud ligt nog intact te Amsterdam en te Batavia. Van de overige f 94.8 milloen is een deel te gelde gemaakt, hetgeen mogelijk was door het dalen van de obligo's van De Javasche Bank na ultimo Maart 1921, en hetgeen geschiedde om haar kantoor te Amsterdam van middelen te voorzien ten einde tegemoet te komen aan de vraag, die in Nederlandsch-Indië bestond voor remises op Nederland. Inderdaad heeft het realiseeren van een deel van voormelde f 94.8 milloen groote winst voor De Javasche Bank opgeleverd; maar hoe die winst op eenigerlei wijze verband zou kunnen houden met het goud, dat De Nederlandsche Bank in het tijdvak 27 Juni 1916—5 September 1919 aan De Javasche Bank heeft moeten afstaan, en welk goud nog geheel intact te Amsterdam en te Batavia ligt, is een raadsel, waarvan men in het verslag van den President van De Nederlandsche Bank de oplossing vruchteloos zoekt. In dit verband geloof ik geene gewaagde voorspelling te doen, wanneer ik de meening uitspreek, dat de door den President van De Nederlandsche Bank uitgesproken wensch, dat een deel der door De Javasche Bank over het boekjaar 1921/1922 gemaakte winst aangewend zal worden ter versterking van de bijzondere reserve van De Nederlandsche Bank, met het gevolg, dat deze tot dekking van verwachte en later nog mogelijke verliezen niet meer een deel harer winsten zal behoeven af te staan, en dientengevolge grootere uitkeeringen aan de deelgerechtigden in hare winst zal kunnen doen, tot de pia vota zal blijken te behoreen.

Het doet mij leed, dat ik stelling heb moeten nemen tegen den inhoud van hetgeen door den President van De Nederlandsche Bank op pag. 17—19 van zijn verslag te berde werd gebracht, maar: amicus Plato, sed magis amica veritas!

J. GERRITZEN.

DE INTERNATIONALE SCHADEVERGOEDINGSREGELING.

De door Baldwin aangekondigde stap van de Engelsche regeering in den vorm van een concept-antwoord der Geallieerden op de jongste Deutsche nota brengt in deze dagen het vraagstuk der schadevergoeding weder in het centrum der belangstelling. In dit verband wordt hieronder een schrijven weergegeven van de hand van den heer W. T. Layton, tot voor kort chef van de Economische Sectie van het Secretariaat van den Volkenbond en thans hoofdredacteur van de Engelsche Economist, welk schrijven dezer dagen in de Times te vinden was. Zooals de heer Layton mededeelt, is het doel van zijn schrijven geweest er toe mede te werken dat alsnog te elfder ure Engeland en Frankrijk tot overeenstemming zullen komen. De inhoud van het schrijven is het resultaat van een groot aantal besprekingen gedurende een recent bezoek aan Berlijn aldaar gehouden.

De heer Layton vat zijn oordeel samen in de volgende vier punten:

1. Engeland is tot dusver volstrekt ongeneigd geweest in te grijpen in het delicate organisme van het commercieele leven van Duitschland, hetzij in den vorm van een stelsel van contrôle of van het nemen van onderpanden. Op het oogenblik is Duitschland bereid een vreemde con-

trôle op haar financiën te aanvaarden volgens gelijke beginselen, als welke in Oostenrijk een succes blijken te zijn, niet alleen omdat zulks onvermijdelijk is, maar ook omdat de toestand tot een dergelijk laag peil is gedaald, dat geen Regeering mag hopen het land hier doorheen te kunnen halen zonder ruggesteun uit den vreemde. Mitsdien moet de Engelsche politiek er niet op gericht zijn te vechten voor de financiële onafhankelijkheid van Duitschland, doch op een deel hebben aan de verantwoordelijkheid voor die contrôle.

2. Deze contrôle moet noch Fransch, noch Geallieerd zijn, doch internationaal. Om deze reden wordt in Duitschland de grootste betekenis gehecht aan het denkbeeld eener internationale leening als deel der schadevergoedingsregeling, aangezien de trustee-eischen voor een dergelijke internationale leening eene rechtvaardiging vormen voor een internationale contrôle.

3. Met de sociale en economische contrôle van Duitschland is het reeds zeer ver gekomen. De ervaring in Oostenrijk bewijst echter, dat de neiging tot sparen zeer diep geworteld is in de bevolking en dat, zoo spoedig het vertrouwen is wedergekeerd, normale verhoudingen eveneens zeer spoedig terugkeeren. Wanneer men in principe kon komen tot een regeling van de Ruhr- en de schadevergoedingsquaestie, dan zou de mark oogenblikkelijk weder appreciëren, het budget — uitgezonderd de schadevergoedingen — vóór het eind van 1924 — één der beste Deutsche deskundigen zeide zelfs in zes maanden — weder in evenwicht zijn en zouden de leveringen in natura bijna dadelijk weder hervat worden, niet als een concessie maar als een van de middelen om de productiviteit van Duitschland weder op gang te helpen. Geen gefundeerd argument is nog naar voren gebracht tot steun voor de meening, dat een volledig moratorium van vier jaren voor Duitschland noodig zou zijn. Van een uitstel van zoodanigen omvang wordt in Duitschland niet gesproken.

4. Het bleek mij, dat men het algemeen eens was met het standpunt ingenomen door graaf Bernstorff in een redevoering op de vergadering van Volkenbondsverenigingen te Weenen, toen hij zeide, dat, mits er geen verdere gebiedsdeelen van Duitschland worden afgenomen, de bestaande grenzen van het land intact blijven en aan het land een vast uitzicht geboden wordt op een volledig herstel der eigen soevereiniteit, de wereld verbaasd zal staan over het bedrag, dat Duitschland zal kunnen en willen betalen.

Deze mededeelingen van den heer Layton, belangrijk genoeg om hier in extenso te worden medegegeven, dekken zich, wat het eerste punt, de bereidheid van Duitschland tot het aanvaarden eener internationale contrôle, betreft, met de mededeelingen van verschillende andere zijden. Wanneer hij onder 2 in dit verband spreekt van een internationale leening, is hiermede natuurlijk niet bedoeld het oude denkbeeld eener ontzaglijke leening, waarmede een groot deel van de schadevergoeding zelve zou worden overgenomen. Uit de Economist is in de laatste maanden voldoende gebleken, dat ook in dien kring de dikwijls uitgesproken en onaanvechtbare meening van Keynes, dat een dergelijke leening niet alleen ondenkbaar maar ook technisch onuitvoerbaar zou zijn, geheel wordt gedeeld. De internationale leening, hier door den heer Layton bedoeld, zou moeten wezen van een beperkt bedrag en voor een beperkt doel, gelijk bij de jongste Oostenrijksche leening.

De meening voorts door den heer Layton geuit over het betaalvermogen van Duitschland vindt verdedigers zoowel als tegenstanders. Het zou te voeren op deze vraag diep in te gaan. Persoonlijk zou ik mij echter aan zijn zijde willen scharen en geloof ik, dat wie, heenziende door de ontwrichtingen en de ellende, geschapen door de ruilmiddel-inflatie, zich een juist beeld van de huidige reële productiecapaciteit van Duitschland tracht te vormen, tot gelijke conclusies moet komen. B.

DE SALARISSEN DER RIJKSAMBTENAREN IN VERHOUDING TOT DE WAARDEVERMINDERING VAN HET GELD.

In de Nieuwe Rotterdamse Courant van 11 December jl., Avondblad B, toont de heer Rooy door

vergelijking van de salarissen der Rotterdamsche gemeente-ambtenaren met die van vóór den oorlog en met de kosten van het levensonderhoud aan, hoe ongelijk de verhoogingen wegens de waardevermindering van het geld op de verschillende groepen van ambtenaren zijn toegepast en hoe sterk daardoor een nivelleering van hooger en lageren is ingetreden.

De redactie noodigde mij uit ditzelfde te onderzoeken voor de rijksambtenaren en met hulp van den secretaris der Centrale van hogere rijksambtenaren is het mij gelukt, het hier volgende overzicht der salarissen van de ambtenaren der departementen van algemeen bestuur, directe belastingen, invoerrechten en accijnzen, registratie en domeinen, posteries, telegrafie en telefonie en rijkswaterstaat, dus van het grootste deel van alle ambtenaren, samen te stellen.

Ter toelichting van het overzicht vooraf het volgende.

Vergeleken worden de salarissen op 1 Januari 1915 en 31 December 1922 (kolommen 2 en 3). Aangezien de minima-salarissen geen goeden maatstaf van vergelijking aanbieden, daar de schalen bij de verschillende categorieën zoogen. „overlappen”, zijn uitsluitend de maxima van elke salarisgroep genomen en wel, ter vermindering van moeilijkheid ten opzichte van standplaatsverschillen, die niet altijd gelijk geregeld zijn geweest, de werkelijk genoten bedragen op één bepaalde standplaats, in casu Amsterdam.

De vergelijking wordt aldus gemaakt, dat het salaris van 31 December 1922 wordt herleid tot het niveau van dat van 1915 (kolom 4) door het te deelen door 1.75. Om vergelijking mogelijk te maken met het overzicht van den heer Rooy, wordt nl. met hem aangenomen, dat de kosten van het leven 1.75 maal zoo hoog waren als in 1915. Dat cijfer van 1.75 is afkomstig van de statistiek der kosten van het levensonderhoud, gepubliceerd door het Rotterdamsche bureau van statistiek; het gaf den toestand weer in September jl. en is thans reeds wat lager geworden. Men bedenke echter, dat het betrekking heeft op Amsterdamsche arbeidersgezinnen, zoodat het feitelijk alleen mag worden toegepast op de laagste groepen van ambtenaren, wier levenswijze weinig van die van arbeiders verschilt. Voor beter bezoldigde categorieën is het cijfer hooger dan 1.75 en van de hoogst bezoldigde belangrijk hooger; voor deze zijn b.v. de huren in vele gevallen meer gestegen dan voor de lageren; de kosten van kleeding veel minder gedaald en last not least de belasting door de veel sterkere progressie dan vroeger en in verband hiermee ook het van het inkomen afhankelijke schoolgeld belangrijk veel hooger geworden. Indien wij voor de vergelijking niettemin op alle salarissen het cijfer van 1.75 toepassen, neme men dus in aanmerking, dat voor de hogere ambtenaren de toestand feitelijk nog veel ongunstiger is dan onze cijfers aangeven. En dit nog te meer, omdat, ook als er geen oorlog was geweest, die ambtenaren in de laatste acht jaren niet stil hadden gestaan en hun salaris door verhoogingen en promoties hooger zouden zijn geworden, zoodat de vergelijking met te lage bedragen geschiedt.

De bedoelde cijfers vindt men in de beide laatste kolommen. Terwijl kolom 5 het bedrag bevat, waarmee het tot het niveau van 1915 herleide tegenwoordige salaris dat van 1915 overtreft, bevat kolom 6 de werkelijke daling van het salaris. De kolommen 7 en 8 geven dan die salarisvermeerdering, resp. -vermindering in percenten van het salaris van 1915. In 1915 nog niet bestaande betrekkingen zijn weggelaten.

Wij plaatsten de salarissen in de volgorde van hun hoogte, waardoor wel de verschillende groepen eenigermate door elkaar worden geworpen, maar anderzijds de werkelijke betekenis der nieuwe salarisregelingen het best wordt aangetoond.

personeel als door de zeer terecht geëischte bezuiniging in het algemeen, welke toch van hen moet komen, goed gezien is de hogere ambtenaren door de telkens herhaalde — het laatst weer door de sterk verminderde reële waarde van het pensioen¹⁾ — te verbitteren, is een vraag, welke de lezers voor zichzelf moeten beantwoorden.

De heer Rooy heeft verder voor Rotterdam uitgerekend, hoe weinig het zou kosten hier bevrediging te brengen, door deze categorie van ambtenaren althans te herstellen in den toestand, waarin zij vóór den oorlog was en waarbij zij dan toch nog bij de lageren, die ook reëel in salaris verhoogd zijn, sterk zouden achterblijven. Hij deed dit door van elke categorie te berekenen, hoeveel zij thans resp. meer of minder ontvingen dan het tot de geldswaarde van het thans omhoogerekende salaris van 1915, en dit verschil te vermenigvuldigen met het aantal ambtenaren in de categorie werkzaam.

Voor de rijksambtenaren is het echter veel moeilijker een dergelijke berekening te maken, omdat juist bij de hogere ambtenaren de salarissen in denzelfden rang (zoals ontvanger en inspecteur der belastingen, directeur van een post- en telegraafkantoor en derg.) in de verschillende deelen van het land sterk uiteenloopen, zoodat de ambtenaren in kleine gemeenten behoorlijk aan de duurte zijn aangepast, doch die in de groote gemeenten niet. Waar nu het aantal ambtenaren in die verschillende categorieën niet bekend is, is niet uit te maken, hoeveel te weinig wordt betaald. Toch zijn we erin geslaagd van de beide grootste diensten, de directe belastingen, invoerrechten en accijnzen en de posten, telegrafie en telefonie, een eenigermate juist beeld te geven, waarbij echter nog op het volgende te letten is.

Onze eerste tabel hierboven geeft den toestand van Amsterdam; als men het voor Amsterdam berekende verschil tusschen het herleide salaris van 1915 en dat van thans vermenigvuldigt met het aantal ambtenaren van het geheele land, is men dus niet nauwkeurig, omdat in andere gemeenten het verschil anders kan zijn, maar groot kan de afwijking toch niet zijn, omdat het hier slechts standplaatsverschillen betreft, die in verhouding tot den vroegeren toestand overal nagenoeg gelijk werken. Voorts is de lijst van betrekkingen niet geheel volledig; er ontbreken enkele categorieën, zij het dan slechts zoodanige, waarin een zeer klein aantal ambtenaren voorkomt. En eindelijk is het aantal ambtenaren in sommige gevallen slechts bekend van een of meer categorieën samen, bijv. klerk en adjunct-commies; kommies 1e en 2e klasse, enz. In dit geval is het gemiddelde der aan de gecombineerde rangen verleende salarissen genomen.

Door deze onzekerheden zijn de optellingen, die wij maakten, dus niet geheel nauwkeurig. Wij laten ze toch niet achterwege, omdat het alleen de bedoeling was een globaal beeld te geven van de verhoudingen, een beeld, dat in zijn algemeenheid wel een maatstaf is voor de werkelijkheid, al is het in zijn onderdeelen wel voor critiek vatbaar. Men vindt het in de hier volgende tabel.

Deze is in zoover de omgekeerde van de vorige, dat uitgegaan wordt van het salaris in 1915 (kol. 2). Hiervan wordt uitgerekend, hoeveel het thans zou zijn, als de waardevermindering van het geld erop werd toegepast, door vermenigvuldiging met 1.75 (kol. 3); de kolommen 4 en 5 geven het verschil in meer of minder van het werkelijke salaris van 1922 met het herleide van 1915 (kol. 3), kol. 6 het aantal ambtenaren en de kolommen 7 en 8 geven door vermenigvuldiging van kol. 4 en 5 met kol. 6 de bedragen resp. meer uitgegeven dan voor het op peil brengen

¹⁾ Ook het zoo juist in de pensioenwet opgenomen verbod van cumulatie van pensioenen tot boven f 4000 treft alweer alléén de hooger; de Indische sergeant, die als bode een tweede pensioen verdient, komt nooit boven f 4000 en wordt dus niet gekort.

noodig was en noodig om de te lage salarissen op peil te brengen. Waar van twee bij elkaar behoorende rangen slechts het gezamenlijk aantal functionarissen bekend is, is het gemiddelde der maxima-salarissen, aan die rangen verbonden, genomen.

Betrekkingen	Maximalsalaris op 1 Januari 1915	Salaris, dat in 1922 de waardedaling van het geld zou hebben goedge maakt.	Bedrag, dat meer of minder werd toegekend dan volgens de vorige kolom noodig zou zijn		Aantal functionarissen in den rang in 1922	Totaal bedrag, dat in 1922 meer of minder werd uitbetaald dan wanneer alleen met de waardedaling van het geld was rekening gehouden.	
			Meer	Minder		Meer	Minder
1	2	3	4	5	6	7	8

A. Directe belastingen, invoerrechten en accijnzen.

	f	f	f	f		f	f
Hulpkornmiezen	570	1000	800	—	82	65.600	—
Surnumerairs ..	700	1225	1275	—	117	149.175	—
Komm. te water (gem.)	960	1680	370	—	97	35.890	—
Kommies 1e en 2e klasse (gem.) ..	1170	2047	203	—	3482	706.846	—
Rijkskl. en adj.-comm: (gem.) ..	1305	2284	266	—	1604	426.664	—
Komm.-ontv.	1200	2100	660	—	69	45.540	—
Assistent	1380	2415	285	—	426	121.410	—
Adsp. verific.	1440	2520	280	—	5	1.400	—
Hoofdkommies ..	1590	2782	218	—	71	15.478	—
Komm.-verificic. ..	1710	2990	—	110	135	—	14.850
Deurw. 1e en 2e kl. (gem.) ..	2050	3590	640	—	27	17.280	—
Adj.-inspecteur ..	2100	3675	325	—	2	650	—
Commies	2400	4200	—	400	2	—	800
Verificateur	2800	4900	—	600	177	—	106.200
Hoofdkommies ..	3000	5250	—	250	13	—	3.250
Verificateur-sectiechef	3100	5425	—	725	35	—	25.375
Contr. I. en A.	3600	6300	—	900	5	—	4.500
Ontvangers D. B.	4500	7875	—	375	100 ²⁾	—	37.500
Inspecteurs	4500	7875	—	1275	144 ³⁾	?	?
Hoofdinspect. 1) ..	4500	7875	—	875	4	—	3.500
Directeur	5500	9625	—	1625	9	—	14.625
Totaal						1.585.933	273.600

¹⁾ Waren in 1915 nog inspecteurs.

²⁾ Alleen 1e klasse.

³⁾ Onbekend, hoeveel hiervan het in kolom 2 genoemd salaris hebben. Naar de verhouding der ontvangers zouden het er ongeveer 50 zijn, die f 63.000 tekort komen. Kolom 7 zal wellicht nog met f 100.000 zijn te verhoogen.

B. Posterijen, telegrafie, en telefonie.

	f	f	f	f		f	f
Telefoniste	975	1710	590	—	1854	1083.860	—
Besteller	915	1600	200	—	8437	1687.400	—
Schrijver	940	1645	355	—	443	157.265	—
Kantoor knecht ..	965	1690	310	—	755	234.050	—
Conducteur	1100	1925	475	—	575	273.125	—
Hulpboekhouder ..	1100	1925	375	—	7	2.625	—
Hoofdbesteller ..	1175	2050	350	—	239	83.650	—
Assistent	1175	2050	350	—	1119	391.650	—
Kantoorbediende ..	1300	2275	225	—	2074	446.650	—
Telegrafist	1300	2275	225	—	1211	272.475	—
Klerk en com. tit.	1525	2670	580	—	930	539.400	—
Com. tit. (oudste) ..	1900	3325	475	—	40	19.000	—
Commies	2500	4375	125	—	330	41.250	—
Hoofdkommies	2900	5075	325	—	175	56.875	—
Controleur	4000	7000	—	1000	1	—	1000
Directeur 1)	—	—	—	—	397	100.000 ¹⁾	90000 ¹⁾
Inspecteur	4400	7700	—	700	12	—	8400
Hoofdinspecteur ..	4500	7875	—	375	4	—	1900
Totaal						5.389.275	101300

¹⁾ In het algemeen zijn de kleine directies méér, de groote directies minder verhoogd dan door de waardedaling van het geld wordt gemotiveerd. Het teveel der kleine directies en het tekort der groote moest bij gebrek aan nadere gegevens worden geschat.

Men kan gerust aannemen, gezien de cijfers in

onze eerste tabel, dat, indien eenzelfde berekening in de andere diensttakken kon worden gemaakt, deze een beeld zou geven, dat niet belangrijk afwijkt van dat der twee diensttakken in bovenstaande tabel. Dit beeld kan aldus beschreven worden, dat in vergelijking niet alleen met de totale bedragen, aan salarisverhooging der lagere ambtenaren besteed, maar zelfs in vergelijking met de bedragen, die aan deze categorieën meer zijn gegeven dan noodig was om het salaris op peil te brengen, de bedragen die noodig zouden zijn geweest om de beneden peil gebleven hogere ambtenaren tot dit peil op te heffen, niet de moeite waard zijn en gerust bij de andere hadden kunnen worden gevoegd, zonder dat de toestand van 's rijks financiën daardoor slechter zou zijn geworden. Met het naar evenredigheid betrekkelijk kleine, hiervoor noodige bedrag had de regeering veel ontevredenheid en veel actie, maar vooral veel onverdiend leed kunnen voorkomen.

In elk geval toonen, naar onze meening, de cijfers die wij gaven, zonneklaar aan, dat er geen denken aan kan zijn om, als het moet komen tot salarisverlaging — een verlaging, die alleen met de vermeerdering van de waarde van het geld zal kunnen worden gemotiveerd — die verlaging op alle rangen gelijkelijk toe te passen door één verlagingspercentage voor *allen* voor te schrijven. Het zal in het licht der cijfers thans wel duidelijk zijn, dat dit de onrechtvaardigheid ten top zou doen stijgen, nog afgezien van de groote waarschijnlijkheid, dat, zoodra de toestanden zich in het particuliere bedrijf verbeteren, de staatsdienst geen geschikte krachten voor de bezetting der hogere rangen meer zal vinden.

De regeering heeft thans reeds de leeraren als eersten uit de intellectueelen uitgekozen, nog voordat zelfs aan de lagere ambtenaren begonnen is. Dit zal zich onvermijdelijk wreken.

VAN ZANTEN.

TENDENZEN EN PERSPECTIEVEN IN DE SOCIALE VERZEKERING.

II.

Hoe komt men nu uit het labyrint?

Daartoe is een greep noodig, die op hooger niveau het schijnbaar tegengestelde vereenigt.

Men zal aan de Regeering den lof niet mogen onthouden, dat zij de poging daartoe deed. „In magnis voluisse sat est”. Maar bij het Regéeringsbeleid moet het pogen dan toch ook redelijke kans op goeden uitslag bieden. De Regeering heeft nu bij den Hoogen Raad van Arbeid aanhangig gemaakt de bekende Nota der Afdeling Arbeidersverzekering waarvan men, ondanks alle critische beschouwing, toch zal moeten erkennen, dat zij in het kort bestek het vraagstuk der sociale verzekering in vollen omvang aan de orde stelt.

Nu heeft de behandeling der Nota en der vraagpunten, die door de Regeering daarbij zijn gevoegd, plaats gehad in de Commissie voor de sociale verzekering uit den Hoogen Raad van Arbeid, en het praeadvies dier Commissie is verschenen.

Twee zaken zijn daarbij aanstonds in het oog te houden.

Allereerst: het rapport geeft hoofdlijnen aan, waarnaar alsnog een wetsontwerp zal moeten worden ontworpen. De conclusiën der Commissie zijn dus desiderata, en eerst wanneer na aanvaarding door den vollen Hoogen Raad uitwerking in een wetsontwerp heeft plaats gevonden, zal men tot volledig oordeel in staat zijn, met name ten aanzien van de vraag, of de gedachte vereenvoudiging en bezuiniging inderdaad verkregen worden.

In de tweede plaats is het van belang, er de aandacht op te vestigen, dat er in de Commissie een Regéeringsverklaring blijkt gedaan te zijn, die het debat en de conclusiën uitteraard moet hebben beperkt. Het tegenwoordige kabinet toch blijkt in geen

geval bereid, de geldende sociale verzekering uit te breiden tot een stelsel van sociale voorzorg, of personen in de verzekering te betrekken, die niet loontrekkenden zijn, en wier inkomen beneden een bepaalde grens blijft.

De sociale verzekering wordt, of liever blijft, aldus verbonden aan den loondienst, waardoor, naar men zou meenen, bevrediging wordt geschonken aan hen, die naar Protestantsch-Christelijke of Katholieke leer, wat den rechtsgrond betreft, in deze koppeling aan het arbeidscontract een essentiale zien. Deze vooropstelling, waaraan de Commissie zich kennelijk ter vermijding van onvruchtbaar debat heeft gehouden, moet, wat de beantwoording der vraagpunten betreft, wezenlijk belangrijke gevolgen hebben, zoo wat aangaat de materie, als wat betreft de organisatie der sociale verzekering.

Bedoelde vooropstelling behoeft overigens voor de voorstanders van de sociale voorzieningsleer, en ten aanzien van het betrekken in de toekomst van niet loontrekkenden in de sociale verzekering nog geen onoverkomelijk bezwaar te zijn, indien de oplossingen, die door den Hoogen Raad aanvaard worden, vernauwingen wegnemen, en dus stappen bevorderen in de richting van hen, die hier aan het woord zijn. Hoe verder de conclusiën in deze richting gaan, hoe meer zij er vrede mee zullen hebben, doch, hoe sterker deze conclusiën ook verzet zullen aanwakkeren bij aanhangers van geldende of klaarliggende wetten, die vrees zullen koesteren voor een afglijden in een door hen verkeerd geachte richting.

De voorstander van de conclusiën, zooals ze daar liggen, zal zich — hetgeen met het oog op de kans op vruchtdragenden parlementairen arbeid gansch niet zonder belang is — hebben voor te bereiden op een strijd met twee fronten.

Welke zijn nu de conclusiën, en welke oppositie openbaarde zich daartegen?

In de eerste conclusie blijkt de Commissie — dat is dus haar meerderheid — van oordeel, dat bij de voorgenomen herziening der sociale verzekering tot grondslag moet worden genomen eenheid van de categorieën van verzekerden, die onder de verplichte ziekte-, ongevallen-, invaliditeits- en ouderdomsverzekering zullen vallen. De oppositie blijkt weliswaar van meening, dat de thans bestaande verschillen ten aanzien van de bedoelde categorieën — men denke aan losse arbeiders, aan dienstboden — telkens uit den aard van eenigen tak van verzekering voortspruiten; doch de meerderheid heeft de principieele stelling tot basis, dat wanneer men eenmaal het arbeidscontract als grondslag der verzekering aanvaardt, als gevolg hiervan ook de algemeene formule moet worden geaccepteerd, die de alomvattendheid ten aanzien van alle loonarbeiders uitsprekt, zoodat de bewijslast zal komen te drukken op hem, die bij wege van uitzondering niet-verzekeringplichtigheid voor een bepaalde groep van loonarbeiders begeert.

Het spreekt wel vanzelf, dat zij, die de alomvattendheid anders verstaan, en die uitbreiding ook tot niet-loonarbeiders begeeren, — ouden van dagen, die nimmer in loondienst waren, vrouwen, kinderen — deze conclusie als een belangrijke schrede op den weg der verruiming zullen begroeten. Maar ook zij, die principieel het verband tusschen looncontract en sociale verzekering niet wenschen verbroken te zien, zullen toch het meest veilig gaan, indien zij de algemeene formule accepteren. Het is immers te doen om éénvoud? Welnu, dan hoede men zich ook voor uitsluitingen, indien de noodzakelijkheid niet door hem, die ze begeert, wordt bewezen. Want elke uitsluiting leidt tot juristerij, die beoogt, de betrokken groepen toch onder de verzekering te trekken. Zoo ontstaat verwarring, gecompliceerdheid, en dat maakt de verzekering duur.

Sommige uitzonderingen zullen gemakkelijk genoeg aantoonbaar zijn; er is bijv. geen enkele reden om

hem, die in overheidsdienst is, nogmaals naast zijn rechten uit de pensioenwetgeving rechten uit sociale verzekeringen toe te kennen. In de sociale verzekering ligt een element van schade-verzekering, en daarbij is in het privaatrecht de dubbele verzekering ook verboden. Maar indien een categorie als die der losse arbeiders of die der huisbedienden in eenigen tak van sociale verzekering anders niet verzekerd zou zijn, en zij behoort toch tot dezelfde sociale groep als die, waarvoor de arbeidersverzekering overigens geldt, dan is er principieel geen enkele reden om den huisbediende of den lossen arbeider onverzorgd te laten, wanneer men het looncontract als rechtsgrond voor de sociale verzekering aanvaardt.

Naast dezen principieelen grondslag, die de algemeenheid der sociale verzekering vordert, legt de commissie in haar vierde conclusie een anderen grondslag in de ziekteverzekering, waarbij zij de individueele verzekering der Ziektewet-Talma wil doen plaats maken voor een collectieve verzekering van alle arbeiders in loondienst bij een bepaalden werkgever. Waar reeds de Ziektewet-Talma een stap in die richting kende — art. 17 schrijft het verzekerd zijn van alle arbeiders *krachtens de wet* voor — daar behoeft het niet te verwonderen, dat blijkens het verslag, de overgrote meerderheid der Commissie zich met gezegde conclusie heeft vereenigd.

Twijfel aan de praktische uitvoerbaarheid — de premiebetaling zal plaats hebben in den vorm van heffing van een bepaald percentage op de loonlijst — werd hier, in afwijking van hetgeen zal blijken ten aanzien van invaliditeits- en ouderdomsverzekering, slechts in geringe mate uitgesproken. Het bezwaar, dat hier toch eenige individueele administratie zal moeten worden gevoerd, werd kennelijk niet sterk gevoeld, want ingeval van ziekte is de loonverhouding tot een bepaalden werkgever niet heel moeilijk aantoonbaar; de praktijk der gemeentelijke bestekken, die ziekteverzekering eischen, en waarbij de werkgever collectief zijn arbeiders — let wel: ook de lossen — pleegt te verzekeren zonder dat de gemeentelijke overheid er wijders iets van bemerkt, wanneer daar niet de hand aan wordt gehouden, spreekt in dezen ook een woordje mee.

Het ten deze aangevoerde bezwaar der kleine minderheid, dat behoorlijk medezeggenschap van den arbeider zoo moeilijk te verwezenlijken zou zijn, lijkt bijzonder weinig klemmend. Bij de organisatie der geheele sociale verzekering komt het vraagstuk der behoorlijke medezeggenschap aan de orde; en indien het voor de geheele verzekering in een bepaalden vorm al dan niet te verwerklijken is, dan werpt dit voor de al of niet aanvaardbaarheid van dien vorm groot gewicht in de schaal. Er is echter geen enkele reden om dit punt juist bij de ziekteverzekering speciaal naar voren te brengen.

Waar de Commissie een collectieve ziekteverzekering aanvaardt als grondslag voor de sociale verzekering, daar stelt zij voorts in haar tweede conclusie een gewichtig desideratum, door te verlangen, dat de ongevallen gedurende bepaalden termijn — bijv. 2 maanden — als ziektegevallen zullen behandeld worden.

Het verlangen, hier uitgesproken, is niet van vandaag of gisteren. Juist het feit, dat er geen scherpe scheidingslijn bestaat, maakt, dat de ziekteverzekering prelabel moet zijn en de ongevallenverzekering het karakter eener variëteit draagt. In de praktijk zijn de gradaties ongevallenletsel — bedrijfsziekte — gewone ziekte dikwijls niet te onderscheiden. De arbeider die een lumbago of ischias heeft, wijt een of ander dikwijls aan ongeval, terwijl het deskundig medisch oordeel het anders uitmaakt. Zoolang we alleen een ongevallenwet en geen ziektewet hebben, is de man verzekerd, als zijn lijden uit trauma voortspruit, en anders niet. Hij gaat echter in beide gevallen naar denzelfden dokter. Het verloop van het lijden is ook

dikwijls hetzelfde. En om sociale reden, en om redenen van practijk is het dus gewenscht, een en ander onder dezelfde wet te trekken. Het gevolg is echter zeer belangrijk: want aldus worden 95 pCt. der gevallen die thans onder de Ongevallenwet vallen, afgeventeld op de Ziektewet. Maar dan komt de Ongevallenverzekering, als variëteit, op haar ware plaats te staan en is ook voor den verzekerde het belang weg om aan te toonen, dat iets gevolg van ongeval is, terwijl dat inderdaad niet zoo is.

Voor hem, die naar verruiming der sociale verzekering streeft, en die tegelijkertijd eenvoud wenscht, geven de conclusien der commissie tot hertoe in sterke mate bevrediging. De algemeenheid der verzekering, de collectieve ziekteverzekering, en de behandeling der ongevallen van korten duur als ziektegevallen, dit alles voldoet aan zijn wenschen. Door het desideratum ten opzichte van de ziekteverzekering en de versmelting daarin van het grootste deel der ongevallenverzekering, treedt nu echter het medische vraagstuk in de sociale verzekering vanzelf naar voren.

In dezelfde tweede conclusie, waarin de wenschelijkheid, om de ongevallen gedurende bepaalden termijn bijv. 2 maanden, als ziektegeval behandeld te zien, velt de Commissie haar oordeel over dat medische vraagstuk. Zij komt daarbij tot tweeërlei slotsom, waarbij wij de eene even sterk toejuichen als wij de andere betreuren. De Commissie spreekt de wenschelijkheid uit — en dit is misschien de belangrijkste afwijking van de bovengenoemde Nota der afd. Arbeidersverzekering — dat het toezicht op de doeltreffendheid der medische behandeling worde toevertrouwd aan een onafhankelijk, medisch deskundig orgaan, en wel aan een medischen staatsdienst, die onafhankelijk is van de bij de verzekering betrokken risicodragers. Het groote sociale voordeel van den medisch-deskundigen dienst der Rijksverzekeringsbank — contrôle op den behandelenden arts, voorlichting van dien arts, specialistische ervaring — wordt aldus behouden. Het medisch oordeel staat los van het geldelijk belang; de fondsen, maar ook de sociaal verzekerden worden beschermd door onpartijdigheid. Juist deze beslissing heeft ten gevolge, dat men met vertrouwen de afwenteling der ongevallen van korten tijdsduur op de ziekteverzekering kan tegemoet gaan. Wij de meerdere eenvoud geen socialen waarborg doet te loor gaan.

Juichen wij deze slotsom inzake het medisch staats^{toezicht} van harte toe, geenszins is dit het geval met de andere conclusie, waartoe de Commissie op medisch gebied kwam, te weten die inzake de medische *behandeling*.

Evenals de Ziektewet-Talma zulks deed, zal ook de ziekteverzekering, die de Commissie zich denkt, ziekengeld waarborgen, doch zij aanvaardt niet de medische verzorging als integreerend deel der ziekteverzekering. Nu de ongevallen van korten tijdsduur onder de ziekteverzekering zullen vallen, wil de Commissie zorg dragen, dat de behandeling van de ongevallenpatienten evengoed is, als zulks thans het geval blijkt, nu zij heel- en geneeskundige behandeling voor rekening der Rijksverzekeringsbank erlangen.

Daarom wil de Commissie het vrijkomend geld van de medische behandeling der kleine ongevallen gebruiken om de ziekenfondsen te subsidieeren, die aldus op hooger peil zullen worden gebracht. Ook wil de Commissie indirecten dwang op de arbeiders oefenen tot aansluiting bij deze verbeterde ziekenfondsen, door een wetsbepaling in den zin van art. 43 eerste lid der Ziektewet-Talma, zoodat een arbeider, die zich niet aansluit bij een erkend ziekenfonds, zijn recht op ziekengeld verliest. Maar een opneming der ziekteverzorging in de verplichte ziekteverzekering, waardoor aan den arbeider nevens ziekengeld recht op ziekteverzorging zou worden gewaarborgd, wenscht de Commissie niet.

Dat is wel héél jammer, want indien de ziekteverzekering, gelijk de Commissie erkent, de basis der sociale verzekering behoort te zijn — Ongevallen- en Invaliditeitsverzekering zijn variëteiten — dan verliest die uitspraak veel van haar waarde, indien die ziekteverzekering niet weder ziekteverzorging tot grondslag heeft. Juist de *zekerheid* dezer verzorging scheidt de medisch-sociale afweer tegen blijvende kwalen, tegen blijvende invaliditeit, tegen blijvende rentes, zij is — ter vergelijking zij dit gezegd — hetzelfde wat de brandweer ten aanzien van de brandverzekering is. Elke vergelijking gaat mank. De brandweer staat niet in de verzekering, doch dit moet de ziekteverzorging wel doen, wijl de eventuele noodzakelijkheid dier verzorging zelve voor de verzekerden een op geld waardeerbaar slecht risico vormt.

Het argument der Commissie, dat de ziekenverzorging een gemeenschapszorg zou zijn, terwijl de ziekgeld-uitkering tot het rechtvaardig arbeidsloon zou behooren, spreekt niet sterk tot ons. Zeer zeker behoort de sociaal-hygiënische zorg voor het geheele volk onderwerp van een afzonderlijke wettelijke regeling te zijn; maar de individuele schadekans, die uit ziekte voortspruit, en die te moeilijker gedragen wordt bij daling van de inkomsten van het gezin — het ziekgeld immers bedraagt hoogstens 80 pCt. van het loon — vormt toch evenzeer een verzekeraar belang, als de kans op loonderving tengevolge van ziekte zelve. Het gevaar dreigt hier zelfs voor eene vernauwing der sociale verzekering, want het is de vraag, of het recht op geneeskundige behandeling wel aan de ongevallen-patiënten verzekerd blijft. De Commissie wil — en het is een lofwaardig streven — door de subsidieering der ziekenfondsen bereiken, dat een even goede behandeling der ongevallen-patiënten, als deze thans aanwezig is, gewaarborgd blijft. Maar al blijft de *goede* behandeling gewaarborgd, daarmee is nog niet de zekerheid verkregen, dat een ieder die behandeling zal erlangen. De ongevallen van korten tijdsduur worden voortaan immers gelijkgesteld met ziekte, en ten aanzien van ziekte zal er slechts zijn de zoeven vermelde indirecte dwang. Er zijn nu eenmaal vele achteloozen, en al zullen die de gevolgen aan zichzelf te wijten hebben, het sociale feit blijft toch, dat zij de medische behandeling, en als gevolg van den indirecten dwang ook uitkeering zullen derven. Van hoeveel belang de quaestie is, spreekt wel uit de cijfers. Immers niet minder dan 26 pCt der ongevallenpatienten ontvangt als eenige hulp geneeskundige behandeling; 95 pCt. behoort tot de letsels van korten tijdsduur, en aan heel- en geneeskundige behandeling wordt door de R.V.B. thans f 1.500.000 gulden 's-jaars ten koste gelegd. In het systeem van verruiming der Commissie, in haar streven om de geldelijk slechte kansen voor de loonarbeiders te doen verdwijnen; in haar neiging om de ziekenfondsen te verbeteren, zou gepast hebben een opnemen der ziekenverzorging van den arbeider en zijn gezin in de ziekteverzekering, gelijk zulks door de wetsontwerpen-Kuyper en -Veegens beoogd werd. Voor de op de loonlijsten voorkomende arbeiders zou b.v. een *verplichting* tot toetreding tot ziekenfondsen kunnen worden voorgeschreven. De vraag, wie betalen zal, is natuurlijk wel van belang, doch zij is niet principieel. Het argument, dat het verplichte lidmaatschap der ziekenfondsen — zooals enkele leden betoogden — op het platteland tot decepties zou leiden, wijl hier en daar de medische hulp reeds veel te wenschen overlaat, zouden wij willen omkeeren: die verplichting is voor het platteland juist in sterke mate noodig. En in dezen tijd van malaise, nu zelfs in de steden wellicht velen de vrijwillige premie zullen willen uitsparen, lijkt een verplichte verzekering een gebiedende eisch.

Dan eerst wordt een alomvattende sociale veiligstelling voorbereid, dan eerst gaan medische verzorging en prophylaxis hand in hand.

Moeten wij het oordeel der Commissie in zake de ziekteverzekering betreuren, geheel anders staat het met het resultaat, waartoe de Commissie kwam in haar derde conclusie, met betrekking tot de invaliditeits- en ouderdomsverzekering. Zij wil toch breken met het stelsel van individueele rentebepaling der huidige Invaliditeitswet, en zij wil daarvoor in de plaats geven een stelsel van eenheidsrenten, terwijl zij de individueele verzekering wil vervangen door een collectieve. Wij behoeven niet te zeggen, dat men hier in medias res is aangeland: hier botsen de beginselen. Met opzet willen wij in het hierna volgende het verwijt trotseeren, dat wij deze en gene technische voortreffelijkheid van het individueele systeem voorbij zagen, wij willen de details laten rusten en ons bepalen tot de hoofdzaken. De Nota der afd. Arbeidersverzekering denkt zich ten deze een verzekering met collectieve premiebetaling voor alle werknemers van een bepaald werkgever, in den vorm van een bepaald percentage van het arbeidsloon, en met toekenning van vaste renten ad f 3,— per week als ouderdomsrente, en ad f 4,— per week als invaliditeits-, weduwen- of weezenrente.

Volgens de minderheid der Commissie zou aldus het beginsel van verzekering verloren gaan, want er zou geen correlatie meer bestaan tusschen de gestorte premien en de uitkeeringen. Wie onmiddellijk vóór zijn 65e jaar in loondienst treedt, zou recht op de uitkeering krijgen, doch wie zijn geheele leven in loondienst is geweest, doch kort vóór zijn 65e jaar buiten werk raakt, zou haar derven. Volgens hen, die hier aan het woord zijn, zou aldus een bedenkelijke stap in de richting van staatspensioen gedaan worden.

Wat dit laatste betreft zij opgemerkt, dat de toekenning van vaste uitkeeringen inderdaad aan staatspensioen doet denken, maar overigens getuigt de opmerking van volkomen misverstand omtrent het begrip staatspensioen. Indien toch loondienst als prae-labele eisch gesteld word, en het *bedrijf* de kosten der uitkeeringen betaalt, dan is dit gansch iets anders, dan dat los van loondienst aan personen op zekeren leeftijd uitkeeringen worden toegekend, en de bronnen, waaruit die uitkeeringen bekostigd worden, los staan van het bedrijf, doch gevonden worden uit de algemeene middelen.

De bewering der critici, dat de correlatie tusschen loon en uitkeering te loor zou gaan, spreekt voorts zeer weinig tot hen, die reeds in de bestaande Invaliditeitswet dat verband al buitengemeen gering achten. Een arbeider immers, die volgens die wet 30 jaar lang 50 premien per jaar in de hoogste loonklasse voor zich zag plakken, ontvangt f 4,82 per week. Men is er voorwaar niet spoedig beter aan toe, dan men het zou zijn volgens de Nota, die ingeval van invaliditeit recht op een weekrente van f 4,— zou geven; en waar blijft in casu in het oog van het publiek het verband tusschen een loon van circa f 30,— en een uitkeering van f 4,82 per week na zooveel jaren van niet-onderbroken premiebetaling?

Een ander voorbeeld. Een weduwe van 60 jaar en invalide, voor wier man 20 jaar lang gedurende 50 weken per jaar in de hoogste loonklasse premie werd betaald, ontvangt volgens de huidige wet een weekrente van f 3,—, terwijl ze volgens de Nota f 4,— zou krijgen. Waar blijft bij de bestaande wet alweder de correlatie tuschen loon en uitkeering? Trouwens er zijn volgens die wet 5 loonklassen, maar de hoogste klasse omvatten alleen de loonen van f 900,— tot f 3000,—, zoodat dezelfde premie betaald wordt voor een overgroot deel der arbeiders. Waar is dan toch de correlatie tusschen loon en premiebetaling?

Een andere ernstige beschuldiging geuit tegen de toekenning van eenheidsrenten met collectieve premieheffing is, dat aldus het beginsel van verzekering zou te loor gaan. Nu is er inderdaad geen verband tusschen de uitkeeringen door een bepaalden arbeider genoten en het voor hem betaalde, doch dat behoeft ook niet, want er *wordt* immers in het stelsel van de

Nota niet voor een bepaalden arbeider betaald. In werkelijkheid moet het totale risico der eenheidspremiën gedekt worden, en hierin dragen de bedrijven bij naar evenredigheid van het door hen verloonde bedrag.

Zoo wordt dus het verzekeringsrisico gedekt door heffing naar den bedrijfsomvang, die tot uiting komt in het arbeidsloon. Wenscht men correctieven ten deze, dan valt daarover te praten; doch wij betwisten, dat het beginsel van verzekering door het gekozen stelsel zou verdwijnen.

Met opzet bespraken wij hier de principieele bedenkingen, die o.i. geen hout snijden, omdat al de *feitelijkheden*, die men daarnevens als bezwaren naar voren wil brengen, o.i. niet anders zijn dan technische moeilijkheden. Deze zullen zich bij ieder stelsel voordoen, de huidige invaliditeitswet herbergt er tallooze. Indien in het stelsel der Nota werkelijk iemand, die onmiddellijk vóór zijn 65e jaar in loondienst gaat, vervolgens uitkeering kreeg, terwijl iemand, die juist vóór den pensioensleeftijd of onmiddellijk voor ingetreden invaliditeit werkloos werd, ouderdoms- of invaliditeitsrente zou derven, dan zou daardoor het stelsel onmogelijk worden; doch de ondervanging van een en ander is juist quaestie van wetstechniek.

Evenzoo staat het met de bewering, dat men fictieven loondienst door het stelsel der Nota in aanmerkelijk aantal gevallen zal zien te berde brengen, ten einde rente te verwerven.

Over de vraag, of déze moeilijkheden goed ondervangen zijn, kan men eerst oordeelen, als men een uitgewerkt ontwerp voor zich heeft; zij zijn geen grieven tegen het *stelsel* als zoodanig. Het voordeel van het nieuwe stelsel is de zekerheid voor den arbeider omtrent hetgeen waarop hij recht heeft; de hooger uitkeering bij invaliditeit op jongen leeftijd, het verdwijnen van een schijnverband tusschen loon en uitkeering, de bevrijding van het Nederlandsche volk van de zegelplakkerij, het verdwijnen van de vereffeningsadministratie van rentekaarten, die er in het nieuwe stelsel niet meer zullen zijn.¹⁾

Vatten wij dit alles samen, dan treft het, dat veruiming en streven naar eenvoud uit de vier conclusiën betreffende de materie der verzekering voortspuiten. Immers er blijkt te zullen zijn eenheid in de categorieën der verzekerden, en collectieve verzekering met vaste percentages, geheven op de loonlijst, welke percentages te zamen vormen één premie voor ziekte, invaliditeit en ouderdom. Zoo raakt de werkgever bevrijd van meerdere opgaven, verschillende vormen van betaling, en hij wordt onderworpen aan slechts één controle.

Jammer, dat de Commissie — in haar eenvoudig systeem — de verplichte ziekteverzekering niet deed omvatten de ziekteverzorging.

Wij komen thans tot de vijfde conclusie der Commissie, die betrekking heeft op de organisatie van het beheer der sociale verzekering.

De meergemelde Nota stelde te dien aanzien voorop, dat de verzekering gedragen zou worden door de bedrijfsverenigingen, met als aanvullende organen een 14- of 15-tal Raden van Arbeid.

De meerderheid der Commissie wenscht voor de ziekte- en ongevallenverzekering geen monopolie, en geen voorrang hetzij van openbare, hetzij van bijzondere organen. Hier moet dus uit voortspruiten, dat de Commissie zich een stelsel denkt, als dat der Landbouwongevallenwet 1922, waarin de bedrijfsverenigingen en een openbaar orgaan als risicodragers, die bevoegd zijn beslissingen te nemen, als gelijkberechtigtd naast elkander staan.

Het streven in deze richting blijkt nog duidelijker

¹⁾ De bewering van de minderheid, dat de zelfcontrole der arbeiders tegenwoordig reeds veel te beteekenen zou hebben, betwisten wij. Daarmede vervalt ook een grief tegen het nieuwe stelsel, nml. dat de premiën minder dan in het individueele systeem zouden binnenvloeien. In beide stelsels is controle evenzeer van noode.

uit den wensch der Commissie, dat er slechts één vorm van bijzondere organen zal worden toegelaten: het doodvonnis der bijzondere ziekenkassen is daarmee gevelde. De bedrijfsverenigingen blijven alleen over naast de aanvullende openbare organen. Wij — wat ons betreft — zien deze bedrijfsverenigingen gaarne, wijl zij de samenwerkingen vormen — los van formalisme — van de werkgevers die hetzelfde risico dragen — en zij in de bestuurs- en beslissingstaak pariteit van de elementen van werkgevers en werknemers erkennen. Maar wat wij vreezen, is monopolie, en het ware ons daarom aangenamer geweest, indien toch aan de ziekenkassen gelegenheid tot ontplooiing ware gelaten. Indien immers de bedrijfsverenigingen haar administratie aan één instelling gingen opdragen, dan zou — hoezeer de Commissie ook particulier monopolie blijkt te verwerpen — er toch gevaar voor zoodanig monopolie ontstaan. Wij zouden er de voorkeur aan geven, indien elke vorm van bijzondere organen — met uitzondering van die der kennelijk of gecamoufleerd winstbeoogende ondernemingen — tot het dragen van het risico der ziekte- en ongevallenverzekering ware toegelaten. Dan zou tot zijn recht komen al wat er op dit gebied in het Nederlandsche volk leeft, en dat o.m. in de ziekenkassen tot uiting komt.

Ten opzichte van de bedrijfsorganisatie van de invaliditeits- en ouderdomsverzekering werd in de Commissie geen meerderheid gevonden; de eene helft harer leden was voor uitvoering uitsluitend door overheidsorganen, de andere helft wenschte openbare zowel als bijzondere organen daartoe te roepen. Voor hem; die in sterke mate hecht aan het kapitaaldekkingstelsel, en die tot de fondsvorming een ruime staatsbijdrage van noode heeft, zal overheidsmonopolie ten deze wel noodig zijn; maar voor hem, die dit niet begeert, zou uitvoering door bijzondere organen ook zeer wel verdedigbaar zijn.

Er is in de conclusie der Commissie met betrekking tot de organisatie zekere zwakheid. Voor de ziekte- en ongevallenverzekering wil men geen monopolie, doch men aanvaardt voor de bijzondere organen slechts één vorm, die o.i. toch weder tot monopolie zou kunnen leiden. En ten opzichte van de bedrijfsorganisatie der invaliditeits- en ouderdomsverzekering vindt men geen meerderheid: de stemmen staken. Wij vragen ons af, of niet alsnog aanvaardbaar zou zijn toelating van elke aan bepaalde eischen voldoende organisatie, waarin de werkgevers zich willen organiseeren tot het dragen van hun risico, of waartoe zij naast anderen voor hun arbeiders willen toetreden (ziekenkassen): mits die organisatie niet openlijk of gecamoufleerd winstbeoogt. In deze organisatie ware dan het beslissingsrecht te leggen in pariteit in handen van vertrouwensmannen van werkgevers en werknemers. Naast deze bijzondere organisaties zouden dan in gelijkberechtigtd territoriale overheidsinstituten als Raden van Arbeid moeten staan, die elk risico zouden dragen, dat niet aansluiting vindt bij een bijzondere organisatie. De uitbreiding hunner taak tot rentetoe-kenningen en het verdwijnen der ingewikkelde individueele administratie zou de taak der Raden levendig maken; daar zij hun ressort kennen, wordt hun buitendienst hun hartader. Naast de medische prophylaxis, die met de ziekenverzorging hand in hand zou moeten gaan, zou op het gebied der voorlichting tot bedrijfsbeveiliging voor de Raden nog een andere schoone taak zijn weggelegd.

Wijl de Staat garant is voor de uitkeeringen, wijl op beperkte schaal fondsvorming ter voorkoming van slingering in ongevallen- en ziektepremie noodzakelijk is, ware o.i. voorts een herverzekeringsverband te scheppen, waarin alle openbare en bijzondere organen zijn opgenomen, en dat uiteraard met statistischen en wiskundigen arbeid te belasten ware.

Misschien ware het hiertoe in te stellen instituut ook te belasten met de toekenning, of althans met de revisie der blijvende renten.

Veelheid van uitvoeringsorganen; dus maatschappelijke decentralisatie, doch eenheid in leiding.

Wij geven deze oplossing echter voor beter, en wij zijn overtuigd, dat er een oplossing voor het organisatievraagstuk te vinden moet zijn. Wijl o.i. de conclusie der Commissie met betrekking tot de organisatie in waarde verre achter blijft bij de slotsommen, waartoe zij kwam in zake de materie der sociale verzekering, zijn wij van meening dat een organisatie, die aan de eenvoudige materie aanpast, uit nadere studie zal moeten voortvloeien.

Dat wij niet critiekloos staan tegenover het rapport der Commissie, bleek reeds uit hetgeen wij schreven met betrekking tot de nietopneming der ziekteverzorging in de verplichte ziekteverzekering, en met betrekking tot de bedrijfsorganisatie. Maar er is meer.

1o. De strijd om de rechtsgronden werd o.i. te zeer gestreden, en men leefde — vooral aan de zijde der minderheid — te weinig in de overtuiging, dat er moest zijn een zoeken naar nieuwe eenheid.

2o. Wijl hier beoogd wordt naast vereenvoudiging ook bezuiniging, wekt het verwondering, dat de financiële zijde van het aan de orde zijnde vraagstuk niet in sterker mate de aandacht heeft getrokken. Er blijkt echter een ambtelijk rapport — aan de Commissie overigens niet bekend — te bestaan, volgens hetwelk de invoering van het stelsel der Nota en in het bijzonder van de eenheidsrente van f 4,— per week de Staatsbijdrage met verscheidene millioenen zou doen stijgen.

Wij veroorloven ons echter, er aanstonds op te wijzen, dat de ouderdomsrente volgens de Nota niet 4, doch 3 gulden zal bedragen.

Heeft voorts het vraagstuk „kapitaaldekking of onslagstelsel” de aandacht der Commissie slechts zóo matig kunnen trekken, dat het rapport er slechts enkele regels aan wijdt? Toch is dat vraagstuk gewichtig genoeg! De tegenwoordige ouderdomszorg omvat 300.000 ingezetenen van 65 jaar en ouder, welk getal snel afneemt door afsterving van hen aan wie krachtens art. 28 der Ouderdomswet een kosteloze ouderdomsrente werd toegekend. Thans wordt betaald:

Aan ouderdomsrenten art. 369/370 I. W.	f 15.700.000
Idem art. 373 I. W.	„ 600.000
Idem art. 28 Ouderdomswet	„ 30.300.000
Totaal	f 46.600.000

Stel, dat in Nederland, waar wij ten deze nog geen ervaring hebben, er op de 1000 verzekerden 10 invaliden zijn, dan zouden er op de 2.000.000 verzekerden 20.000 invaliden zijn; en indien men deze overeenkomstig de Nota invaliditeitsrenten toekende van f 4,— per week, dan zouden de kosten beloopten nog geen f 4.200.000.

Bedragen op het oogmerk de lasten van de ouderdomsvoorziening f 46.600.000, zij zouden indien alle 300.000 verzekerden behouden bleven, en volgens het stelsel der Nota ouderdomsrenten van f 3,— per week werden toegekend, weinig meer bedragen, nl. f 46.800.000. Indien men dit bedrag vermeerderd met f 4.200.000 voor de invaliditeitsvoorziening, dan zouden de totale kosten zijn f 51.000.000. Inderdaad zullen zij minder beloopten, wijl in de huidige ouderdomsverzekering ex art. 28 Ouderdomswet zeer veel niet-loontrekkenden zijn opgenomen. Voor hen treden geen anderen in de plaats, en indien wij hun getal op 50.000 stellen, dan daalt later het bedrag der kosten met $50.000 \times 52 \times 3 = \text{pl.m. } f 7.800.000$. Het bevolkingsaccres doet dit bedrag door toeneming van het aantal loontrekkende verzekerden natuurlijk in lange jaren niet bereiken.

Wijl in de Nota wordt uitgegaan van de gedachte, dat de nieuwe vorm van dekking ongeveer hetzelfde bedrag zal opleveren als thans wordt opgebracht, is de huidige opbrengst van belang, t.w.:

Zegelopbrengst	f 32.000.000
Staatsbijdrage Inv.fonds 75 j.	„ 21.500.000
Staatsbijdrage Oud.fonds 40 j.	„ 15.300.000
Totaal	f 68.800.000

Indien de uitgaven — gelijk thans het geval zou kunnen zijn — voor ouderdoms- en invaliditeitszorg f 51.000.000 bedragen, dan blijft er een restant van f 17.800.000. Bedragen de uitgaven door afsterving van niet-loontrekkenden f 7.800.000 minder, dan bedraagt het overschot f 25.600.000.

Stellen wij de administratiekosten der vereenvoudigde ouderdoms- en invaliditeitsverzekering op 2 millioen, dan blijft er dus te beleggen jaarlijks een bedrag tusschen f 15.800.000 en f 23.600.000.

Wij wagen ons hier wellicht op glad ijs, doch de zaak is er belangrijk genoeg voor, zóo dat er volkomen klaarheid moet komen, want het is ons allerminst duidelijk, hoe het op blz. 26 van het praeadvies aangehaalde ambtelijke rapport, dat der Commissie niet bekend is, tot de slotsom kan komen, dat de invoering van het stelsel der Nota van de afd. Arbeidersverzekering ooit ten gevolge zou kunnen hebben, dat de Staatsbijdrage met verscheidene millioenen zou moeten stijgen. Integendeel: indien door het huldigen van het kapitaaldekkingstelsel de vele millioenen, die de Bank over de afgelopen jaren reeds gereserveerd of van het Rijk te vorderen moet hebben, voortaan nog zullen stijgen, met ongeveer 20 millioen per jaar, en deze bedragen gereserveerd zullen worden, dan kan het zijn, dat het nageslacht daarvoor zeer dankbaar zal zijn. Doch het kan ook zijn, dat indien deze reserve over ettelijke jaren meer dan een milliard zal bedragen, de onttrekking van zooveel geld aan de rechtstreeks produceerende hand, voor het geheele volk en niet het minst voor de arbeidersklasse nadeelig zal blijken. Wij verwijzen slechts naar wat wij hierboven schreven, met een beroep op de autoriteit van den president der Nederlandsche Bank.

Waar wij — zij het in deze financiële zaken niet deskundig — allerminst de overtuiging hebben, dat het gehuldigde kapitaaldekkingstelsel tot iets goeds leidt, daar hopen wij, dat over de financiële aan gelegenheid in ieder geval nadere geruststelling zal volgen, nu door het beroep op het bedoelde ambtelijk rapport natuurlijkerwijze het tegendeel zal zijn veroorzaakt.

3o. De Nota der afd. Arbeidersverzekering denkt zich een Raad van Toezicht als sluitsteen van het gebouw der sociale verzekering. In het rapport der Commissie treffen wij hieromtrent niets aan dat ons licht geeft. Onze hoop is, dat er een sociale verzekering mag groeien, waarbij met behoud van een goeden waarborg voor de rechten der belanghebbenden eenvoud en zuinig beheer richtsnoer zullen zijn, terwijl een niet formalistisch zelf-doen der vrije maatschappelijke krachten een gewichtige plaats in de uitvoering zal erlangen. Waar het hier echter gaat om een wettelijke *dwang*-verzekering, daar moet het echter ook *vaststaan*, dat de wettelijke waarborgen worden nageleefd. Wij wezen vroeger op de moeilijkheid, die er ligt in de kringredeneering omtrent zeggenschap van belanghebbenden en deskundigheid. Nu het gaat om den bedoelden Raad van Toezicht, moet ons echter de opmerking van het hart dat in gelijke mate als men meer aan het zelfdoen der vrije maatschappelijke krachten overlaat, de toerusting van het Staatstoezicht sterker zal moeten zijn. Dit toezicht zal niet zuiver ambtelijk mogen zijn, maar het zal levend, deskundig en volmaakt geoutilleerd moeten wezen. Een *werkelijk* staatstoezicht dus, en niet een *schijn* daarvan, wijl het gaat om de sociale rechten der verzekerden en om het belang der garanten: de belastingbetalers.

Er is voor ons hier zelfs eene *conditio sine qua non*.

Wij hebben niet gesproken over ons voornaamste punt van critiek, dat gelegen is in den aanhef van het rapport der Commissie, waar zij de sociale voorzorg in den vorm van sociale verzekering niet wenscht uit te breiden buiten hen, die in loondienst zijn. Het gaat hier om een gewichtig beginsel, maar indien deze uitbreiding thans niet te verkrijgen is, dan is het nutteloos om er kracht aan te verspillen. Ver-

zot is alleen dan geboden, indien binnen de grenzen, die werden gesteld, niet wordt gearbeid aan verruiming. Waar wij nu, wat de materie der verzekering betreft, inderdaad streven naar verruiming hebben waargenomen in den wensch naar eenheid voor de categorieën der verzekerden, en waar wijders — afgescheiden van de niet opnemings der ziekteverzorging in de ziekteverzekering — de collectieve verzekering met eenheidspremie leidt tot iets zeer eenvoudigs, daar komt het ons voor, dat hier bouwstof aanwezig is, die ons op het gebied der sociale verzekering zou kunnen voeren tot hooger plan.

Voor ons staat vast, dat de inhoud gaat boven den vorm, en dat nu een zeer eenvoudige oplossing aan de hand wordt gedaan voor de materie der verzekering, een vorm voor de bedrijfsuitoefening zal te vinden zijn, die zich daaraan aanpast.

Ook voor hem, die de alomvattendheid der voorziening, mede voor personen die niet in loondienst zijn, tot leuze blijft voeren, ligt er in het rapport der Commissie veel dat bevredigt. Het is wel gebleken, dat wij geenszins onze oogen sluiten voor hetgeen wij de zwakke zijden van het Rapport achten; maar wij hebben eerbied voor het ernstige streven, om de sociale verzekering in *eenvoud* te brengen tot hooger waardij.

Arnhem, Juli 1923.

W. H. M. WERKER.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE BUITENLANDSCHE HANDEL VAN FRANKRIJK EN ENKELE TARIEFKWESTIES.

Prof. Bertrand Nogaro te Parijs schrijft ons:

De Fransche handelsbalans is gedurende den oorlog, naar men weet, ernstig ontwricht geweest, evenals in de twee op den wapenstilstand volgende jaren, doch zij heeft zich daarna op merkwaardige wijze hersteld. De statistieken voor de eerste vijf maanden van 1923 geven voor den invoer een totaal van 12 milliard 131 miljoen francs tegen 11 milliard 682 miljoen voor den uitvoer. Deze cijfers beteekenen een stijging resp. van 3 milliard 347 miljoen en 3 milliard 121 miljoen, vergeleken met het vorige jaar. Zij laten weliswaar nog een gering tekort, aangezien de export in totaal ongeveer 450 miljoen beneden den import blijft; dit is wat men de *zichtbare* handelsbalans kan noemen, doch niet de werkelijke handelsbalans, want niemand ziet over het hoofd, dat een groot aantal vreemdelingen thans vooral te Parijs inkoop doet, die in hun handbagage medegenomen, in den uitvoerstatistiek niet voorkomen. De onmogelijkheid van dezen onzichtbaren uitvoer te berekenen, gevoegd bij de verandering, welke men in de wijze van waardeering gebracht heeft, staat niet toe beslissende onaantastbare conclusies te trekken, ten aanzien van de werkelijke handelsbalans van Frankrijk. Maar er is reden om aan te nemen, dat zij voortaan tamelijk wel in evenwicht zal zijn.

Men heeft hierin een bijzonder belangrijke aanwijzing. In de eerste plaats omdat zij aantoonde, dat de Fransche productie zich opnieuw uitbreidt en ook, omdat zij in staat stelt, rekening te houden met versnelde aflossing van de in den vreemde geopende credieten, welke thans nog de Fransche wisselkoersen drukken.

* * *

De openbare meening houdt zich thans in het bijzonder bezig met het tariefstelsel en de handelsverdragen. In herinnering zij gebracht, dat het Fransche tariefstelsel in wezen nog rust op de wet van 11 Januari 1892, waarbij het stelsel van het *dubbel tarief*, een maximum en minimum tarief, werd ingevoerd. Dit laatste gold geheel of ten deele voor goederen van die landen, waarmede Frankrijk een handelsverdrag sloot. Het *wettelijk* minimum tarief had ten doel de handelspolitieke autonomie van Frankrijk te waarborgen. In de eerste plaats, omdat het Franschen

onderhandelaars niet toestond te bewilligen in een tarief, dat lager was dan het door het Parlement toegestane en in de tweede plaats, omdat het verdrag, dat het *wettelijk* minimum toestond, er zich toe beperkte aan het contracteerende land de verzekering te geven, dat het van de minst hooge rechten zal profiteren, doch niettemin aan het Fransche Parlement de gelegenheid liet, het tarief te verhoogen, zonder hiervoor tot opzegging van de bestaande overeenkomsten over te moeten gaan. Aldus kon Frankrijk in 1910 overgaan tot een herziening van zijn geheele tarief in een duidelijken protectionistischen zin, zonder dat dit ernstige stoornis in zijn betrekkingen met het buitenland uitlokte.

Overigens verandert de wet van 1910 niets aan de in 1892 aanvaarde beginselen. Eerst na den oorlog bracht de wet van 1 Juli 1919 een nieuw element in het systeem, doordat voortaan de Fransche onderhandelaars bevoegd verklaard werden een intermediair tarief tusschen het maximum en het minimum toe te staan. Men was tot dusverre van oordeel geweest, dat deze bevoegdheid hun niet toekwam, omdat het toekennen van een intermediair crediet het instellen van nieuwe rechten in een tractaat in zich scheen te sluiten, in plaats van zich te beperken tot eenvoudige verwijzing naar het *wettelijk* tarief. Echter was reeds gebleken, dat practisch een intermediair crediet mogelijk was, doordat het in een verdrag werd omschreven als een zeker percentage van het verschil tusschen het maximum en het minimum tarief, welke bij de wet bleven vastgesteld.

Verzet ontstond ook gedurende den oorlog tegen de meest begunstigings-clausule, die men zooveel mogelijk wilde schrappen en in ieder geval slechts ten opzichte van een bepaald aantal goederen wilde toepassen en niet meer ten opzichte van alle door een verdrag omvatte goederen. Daarom besloot de Fransche Regeering op 23 April 1918 alle bestaande handelsverdragen op te zeggen en deze eenvoudig van kwartaal tot kwartaal te verleggen, totdat een nieuwe overeenkomst zou zijn bereikt.

Na den oorlog werden de onderhandelingen opgevat, zoowel met zekere nieuwe Midden-Europesche landen als met diverse buurstaten. Vooral in het nieuwe handelsverdrag met Spanje van Juli 1922 werden de nieuwe beginselen toegepast: het minimum tarief gold slechts voor een beperkt aantal goederen en de meest begunstigings-clausule gold niet meer voor het geheele verdrag, hetgeen met name de gelegenheid opende voor België voorkeursrechten voor zekere producten te reserveeren. Sindsdien heeft de Fransche Regeering de besprekingen met verschillende landen voortgezet, welke thans met name met België en Luxemburg tot een goed einde hebben geleid. Het wetsontwerp tot goedkeuring van de handelsovereenkomst, 12 Mei jl. tusschen Frankrijk en België gesloten, is zoo juist bij de Kamer ingediend. Het sluiten dezer overeenkomst is niet zonder moeilijkheden gegaan, daar rekening moest worden gehouden met de economische entente tusschen België en Luxemburg en met het feit, dat in België juist een nieuwe tariefwet aanhangig was. De voordeelen, welke de Fransche onderhandelaars bereikt hebben, bestaan minder in verlaging van bestaande rechten, dan wel in reductie op het toekomstig tarief, dat aanzienlijk veel hooger zal zijn.

* * *

In de Fransche industriele en handelswereld bestaat op het oogenblik een hevige beroering, ten gevolge van de beschikkingen, getroffen door de Regeering op aandrang van het Ministerie van Landbouw en meer in het bijzonder van de wijnbouwers. Aangezien de wijnoogst het vorig jaar buitengewoon overvloedig is geweest — zonder dat overigens de kleinhandelsprizen een daling van beteekenis hebben ondergaan — vragen de wijnbouwers extra bescherming tegen de Spaansche, Portugeesche en Grieksche wijnen.

De *modus vivendi* met Portugal liep 16 Juni af. Mitsdien werd in het journal officieel van 18 Juni een besluit gepubliceerd, krachtens hetwelk alle producten van Portugeeschen oorsprong of ingevoerd uit Portugal, aan het algemeen tarief onderworpen worden. Ofschoon het invoerverbod, waarvan de wet van 22 Juli 1920 spreekt, niet wordt toegepast, zijn de rechten van dit tarief zoo hoog, dat zij feitelijk een invoerverbod beteekenen.

Ten opzichte van Spanje is de toestand niet minder gespannen, want de overeenkomst, welke de landen gesloten hadden, om de rechten op bepaalde artikelen niet te verhoogen, gold slechts voor één jaar en deze termijn loopt binnen een maand af. In wijnbouwerskringen eischt men met kracht een verhooging van het invoerrecht op wijnen en in een openbare verklaring heeft de Minister van Landbouw laten doorschemeren, dat aan hun wenschen zal worden voldaan.

In industriele- en handelskringen valt echter een hevige tegenstand tegen deze politiek te bespeuren, welke het gevaar in zich bergt uit te loopen op een verbreking van een met veel moeite tot stand gekomen overeenkomst. Men wijst erop, dat de wijninvoer uit Spanje slechts 2 à 3 millioen H.L. bedraagt, tegen een nationale productie voor Frankrijk en Algiers van bijna 77 millioen H.L., zoodat men aan dezen invoer waarlijk geen beslissenden invloed op het prijsverloop mag toekennen.

De Kamer van Koophandel te Parijs wijst er bovendien op, dat de Fransche uitvoer naar Spanje gedurende het eerst halfjaar van 1922 (periode, waarin geen handelsverdrag bestond) 130 millioen francs heeft bedragen tegen 406 millioen in het volgend halfjaar na het sluiten van de overeenkomst. Zij onderstreept evenzeer, dat de stijging van den Franschen uitvoer naar Spanje veel sterker is geweest dan de toeneming van den Spaanschen invoer in Frankrijk en dat daaruit een voor Frankrijk gunstige ommekeer in de handelsbalans tusschen deze beide landen is voortgevloeid. Zij legt ten slotte den nadruk op het belang, dat bij den huidige stand der wisselkoersen erin gelegen is, de ontwikkeling van den Franschen uitvoer niet te remmen.

De invloed van de plattelands-kiezers in het Fransche parlement is zoo groot, dat het moeilijk valt de resultaten van deze oppositie te voorspellen, maar zij wordt met zeldzame kracht gevoerd en biedt gelegenheid vast te stellen hoe moeilijk het is de „eenheid van economische belangen” te handhaven, waarin men sinds eenige jaren producenten van allerlei soort heeft trachten te groepeeren, al toegevend aan de wenschen van allen.

* * *

Het Fransche Ministerie van Handel houdt zich op het oogenblik druk bezig met de wijze van heffing der invoerrechten.

Naar men weet was het Fransche tarief vóór den oorlog bijna uitsluitend gebaseerd op specifieke rechten, welke aldus geregeld waren, dat zij in het algemeen in 1914 niet meer dan 7 à 8 pCt. van de waarde van de ingevoerde goederen beliepen.

Als gevolg van de geweldige prijsstijging, gedurende en na den oorlog, blijkt het tarief zoowel uit protectionistisch als uit fiscaal oogpunt geheel onvoldoende te zijn. Een decreet van 9 Juni 1919 begon met voor het meerendeel der goederen *surtaxes ad valorem* in te stellen, welk systeem op 8 Juli 1919 werd vervangen door dat der vermenigvuldigings-coëfficiënten. Voortaan werden derhalve de in het tarief opgenomen rechten met een coëfficiënt vermenigvuldigd, welke correspondeerde met de waardevermeerdering der geïmporteerde goederen. Bovendien heeft een decreet van 28 Maart 1922 het algemeen tarief verdrievoudigd. Doch aangezien dit slechts bij uitzondering wordt toegepast, dient erkend te worden dat de Fransche handelspolitiek tot dusverre minder een tariefsverhoging dan wel een aanpassing

der rechten aan de prijsbeweging tot doel had.

Men acht het thans echter noodzakelijk een einde te maken aan de arbitraire macht der Regeering op het gebied der invoerrechten en het Parlement heeft haar de bevoegdheid ontnomen de coëfficiënten bij decreet vast te stellen; waar evenwel aan den anderen kant de wijziging der tarieven langs wetgeven-weg het gevaar medebrengt niet snel genoeg te gaan in perioden, waarin de prijzen veel schommelingen vertoonen, heeft men gezocht naar een stelsel van automatische aanpassing der invoerrechten en is men er aldus toe gekomen de vraag onder het oog te zien, de invoerrechten in goud te gaan berekenen.

Wij dienen hierbij in de eerste plaats op te merken, dat het hierbij natuurlijk niet gaat om een eisch van betaling in goud of buitenlandsche wissels ten einde aldus een reserve voor steun aan de wisselkoersen aan te leggen. Het zou er eenvoudig toe leiden, dat betaling werd geëischt van een heveelheid papierfranken corresponderend met het in goudfranken vastgesteld invoerrecht. Het schijnt, dat de draagwijdte van het plan in het eerst niet volledig is begrepen door de organisaties uit het bedrijfsleven, in het algemeen weinig vertrouwd met problemen, waarbij theoretisch-economische kwesties te pas komen. Men zal echter mogen aannemen, dat de bezwaren zullen verdwijnen naarmate de maatregel nauwkeuriger zal worden onderzocht. Ongetwijfeld zou het in goud vastgestelde invoerrecht op automatische wijze een evenredigheid tot stand brengen tusschen het tarief en de prijzen in de landen met hooge wisselkoersen. Het gevolg zou echter zijn, dat het recht zou dalen, wanneer de wisselkoersen stegen, d.w.z. juist op het oogenblik, waarop de nationale industrie in het bijzonder bescherming zou wenschen. Bovendien zou het geheel onafhankelijk van den prijs van goederen uit een land met een, instabielen wisselkoers schommelen en bij gevolg ten opzichte van deze het gevaar medebrengen te onpas te wisselen.

Het schijnt dus weinig waarschijnlijk, dat het plan, de invoerrechten in goud vast te stellen, erdoor komt, integendeel; het denkbeeld van een terugkeer pur et simple naar het stelsel van waarderechten vindt opnieuw verdedigers — evenals tegenstanders — en geeft aanleiding tot eenige discussie in de economische pers.

BERTRAND NOGARO.

Parijs.

HET WIEZENLIJKE LANDBOUWVRAAGSTUK.

II. Vruchten en groenten.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

In mijn vorig artikel besprak ik het melkvraagstuk. Het tweede Rapport van de Commissie van Onderzoek handelt over fruit en groenten, waarbij een reeks van belangrijke resultaten werd bereikt. Twee groepen van feiten beheerschen den toestand. In de eerste plaats het universeel karakter van de buitenlandsche concurrentie, waar de binnenlandsche producent zich tegenover ziet gesteld. In het geval van de melk beperkte deze buitenlandsche concurrentie zich tot melkproducten, hier staan alle producten voor deze concurrentie, al kan natuurlijk deze buitenlandsche invoer het karakter aannemen van massa-import van goederen, die niet in het binnenland worden geproduceerd, zoals bananen en sinaas-appels, in welk geval zij den prijs beïnvloeden van de vervangende binnenlandsche artikelen.

De tweede fundamentele factor is de inelasticiteit van de markt voor de indirecte consumptie van het product. Het gevolg is, dat de producent, die ten deele, of geheel op de markt van fruit voor jam-fabricage en dergelijke aanwezig is, in een zelfs nog slechtere positie verkeert dan de melkproducent, wiens producten voor een groot deel gebruikt worden voor het maken van boter en kaas. Hierop zal nog nader worden teruggekomen.

Het blijkt onmogelijk vast te stellen in welke ver-

houding de Britsche markt uit eigen en vreemde bronnen wordt voorzien. Een feit is, dat de bodemoppervlakte, gebruikt voor fruitcultuur thans iets geringer is dan vóór den oorlog het geval was: door boomgaarden was in 1920 in beslag genomen 221.000 acres tegen 245.000 in 1913, terwijl voor klein fruit 82.000 acres in 1922 werd gebruikt naast 84.000 in 1913. Wat den groenten-verbouw betreft, bestaat er in sommig opzicht een groote toeneming: zoo b.v. voor aardappelen van 590.000 acres in 1913 op 720.000 in 1922, voor kool van 61.000 tot 77.000 en voor worteltjes van 10.000 tot 15.000 acres.

Zooals de Commissie echter mededeelt geven deze cijfers niet een volledig overzicht, want sedert den oorlog heeft een zeer belangrijke vermeerdering der producten van gronden beneden 1 acre plaats gevonden, zoo zeer, dat in 1920 het geheele product van dezen kleinen tuinbouw geschat werd op 700.000 ton. Hieruit volgt dus, dat de toeneming in de producten van de grootere grondstukken de indirecte concurrentie ondergaat van deze productie op kleinere schaal, aangezien, al vermeerdert deze grootendeels eigenproductie niet de hoeveelheid van het aanbod, zij toch in ieder geval de markt vraag doet verminderen.

Los van deze kwesties staat als volgende belangrijke factor de bederfelijkheid van het product. De mogelijkheid van gekoeld bewaren van deze producten is nog gering. Het gevolg is, dat de markt heel makkelijk overstromd kan worden en dat onder de vrijwel noodzakelijke uitgaven van de tusschenhandelaars, hetzij grossier of kleinhandelaar, een belangrijk bedrag voor bedorven fruit enz. moet worden opgenomen, terwijl natuurlijk een overstroming van de markt den ganschen voorraad van den producent op bepaalde oogenblikken onverkoopbaar kan maken. Hoe heeft nu onder deze omstandigheden de organisatie van de markt zich aangepast aan de taak het product zoo goed mogelijk te distribueeren?

Het Rapport begint met de aandacht te vestigen op het feit dat „het fruit- en groentenbedrijf uniek „is wat betreft aantal en variëteit van tusschenpersonen, die in vele gevallen betrokken zijn bij de „verhandeling van het product en wier eenige taak „is die van de distributie”. De organisatie kan dikwijls zeer gecompliceerd worden. Zoo is het b.v. zeer goed mogelijk, dat producten verkocht worden door den producent aan een plaatselijken handelaar, waarna ze naar Londen verkocht worden door tusschenkomst van een commissionair, daarna weder door een commissionair-grossier aan een provincialen grossier, en ten slotte door dezen weder door tusschenkomst van een anderen en kleineren grossier aan een provincialen detailhandelaar in de provincie, die ze eindelijk bij den consument doet belanden. Dit is natuurlijk niet een typisch geval. Integendeel het Rapport wijst er op, dat de provincies zich geleidelijk aan losmaken van de Londensche markten, hetgeen het aantal handen, welke het product passeert, doet verminderen. Intusschen stuit dit proces van emancipatie op moeilijkheden. Het is voorgekomen, dat een opzettelijke dumping-politiek is toegepast door de Londensche belangen, ten einde deze meer directe wijze van koopen onmogelijk te maken.

De Commissie wijst op enkele verschijnselen in de situatie, welke, al verdienen zij misschien niet den naam van kwade praktijken, toch zeker ten nadeele komen van den producent. De berekende commissie is zeer hoog en kan door den producent moeilijk worden nagegaan. Ook is het dikwijls de gewoonte af te rekenen op basis van een gemiddelden prijs, zoodat de producent niet krijgt den werkelijken marktprijs, een praktijk, die zonder kwestie in strijd is met de wet en door het Rapport sterk veroordeeld wordt.

Ook de spoorwegvrachten, die ten laste van den producent vallen, worden in het Rapport in ongunstigen zin besproken. In het algemeen zijn de faciliteiten van het verkeer geringer dan vóór den oorlog,

terwijl de vrachten hooger zijn. Het gevolg is, dat een groot deel van de aan bederf onderhevige waren met passagierstreinen vervoerd moet worden, waardoor de vrachten vanzelf aanzienlijk hooger zijn. Naast de kwestie der vrachten bestaat er, naar het schijnt, een gebrek aan tegemoetkoming aan de belangen der producenten, hetgeen minder nog te verontschuldigen is dan de hooge vrachten, waarvoor nog in ieder geval een verdediging kan worden aangevoerd. Zoo hebben de boeren dikwijls geklaagd over gebrek aan laadruimte. Verder schijnen verschillende spoorwegmaatschappijen geweigerd te hebben hun stations aan te sluiten bij den telefoondienst, zoodat de boeren niet in staat zijn, zekerheid te verkrijgen omtrent aanwezige laadruimte, vóórdat zij hun paard en wagen met het product daarheen zenden.

De Commissie gelooft niet, dat veel zal worden gewonnen voor den producent door de invoering van verkoop bij afslag op de groote distributiemarkt te Londen. De toestand op deze markt was het onderwerp van een officieel onderzoek eenigen tijd geleden. De markt is particulier bezit, vroeger toebehoorende aan den hertog van Bedford en door hem voor £ 2½ miljoen verkocht in 1918 en overgedragen aan een speciale maatschappij, vertegenwoordigende de executeurs van de belangen van wijlen Sir Joseph Beecham.

De Commissie hier aan het woord wijst opnieuw op de weinig voldoende toestanden op de markt. Zij acht echter de invoering van verkoop bij afslag niet bruikbaar. Wat den detailhandel aangaat, blijkt duidelijk uit het Rapport, dat de detailhandelaars de gewoonte hebben, buitengewoon groote marges in rekening te brengen voor speciale factoren als het verlies door het achteruitgaan van het door hen gekochte product, het risico van onderwicht, later verlies aan gewicht enz. In dit opzicht kunnen de coöperatieve vereenigingen, die voor de Commissie verschenen, op gunstige resultaten wijzen. Merkwaardig is het te constateeren, dat het aantal detailisten in sommige groote steden ver boven de verhouding der bevolking uitgegroeid is; zoo in Manchester, Sheffield, Liverpool en Oldham. Deze toeneming is één van de gevolgen van den oorlog, aangezien oude soldaten zich in dezen bedrijfstak gingen vestigen met het oog op het geringe benodigde kapitaal en de, naar men meende, onnoodigheid van voldoende zakenkennis.

Heel wat opschudding werd een paar weken geleden, toen het Rapport verscheen, in de Londensche pers verwekt, als gevolg van de cijfers, gepubliceerd door het Comité over de bruto-winsten, gerealiseerd door verschillende detail-handelaars op een aantal artikelen. Deze cijfers hebben betrekking op Londen en de prijzen in Januari 1923. De bruto-winsten varieerden van 344 pCt. tot 105 pCt. voor west-end en eerste-klasse zaken. De Commissie wijst er echter op, dat de koopers in deze zaken een zeer goed product wenschen en daarenboven een dienst van bezorging, die zeer kostbaar is, terwijl momenteel het algemeen niveau der bruto-winsten verhoogd is door den val in de groothandelsprijzen. Wanneer de detaillisten hun winstpercentage naar verhouding verminderen, dan zou het de vraag zijn, of zij hun uitgaven kunnen dekken. Aan den anderen kant is de Commissie eenstemmig van meening, dat de detailhandelaars niet voldoende de voordeelen van een grooten omzet inzien, zoo spoedig deze bereikt zou moeten worden door vermindering der winst per verkochte eenheid.

Wat den afzet van de surplus-productie betreft, blijkt de beslissende factor te zijn de suikerprijs, die het gebruik van jam zeer heeft doen afnemen. De Commissie meent evenwel dat er nog een belangrijke nieuwe afzet mogelijk is van de surplus-productie in de richting van het bewaren van fruit in flesschen, terwijl er eveneens mogelijk-

heid bestaat, het bewaren van groenten in flesschen te doen toenemen. Verdere ontwikkeling van de productie van aardappelmeel en alcohol uit aardappelen schijnt op het oogenblik onmogelijk met het oog op de concurrentie uit het buitenland. T. E. GREGORY.

Rectificatie. — In het artikel van den heer F. W. A. de K. v. L. in het nummer van 11 Juli jl. getiteld: *De Haagsche Condiitiën en hare behandeling te Gothenburg*, moet op pag. 613, in regel 8 van onderen, eerste kolom, in plaats van „onder verscheping en onder chertepartij” gelezen worden „onder verschepingen onder chertepartij”.

AANTEKENINGEN.

Het verloop der wisselkoersen. — In het verslag der Nederlandsche Bank over het boekjaar 1922/23, waaraan wij de vorige week reeds een en ander ontleenden, slaat de President in de eerste plaats een blik in „den internationalen feitspiegel, den stand der wisselkoersen”. Aan de hand van enkele vergelijkende staten maakt mr. Vissering dan de volgende opmerkingen:

Een vernietigenden achteruitgang lezen wij in de koersen der Rijksmarken. Stond de Mark in den aanvang van ons boekjaar in Nederlandsch geld nog op $\frac{9}{10}$ cent, thans is die reeds teruggelopen tot pl.m. 23% cent de 10.000 Mark op den 14den Juni, zijnde ongeveer een vierde Nederlandsche cent voor 100 Mark. Het ongelooflijke is daarbij geschied, dat een groot Rijk, uitblinkende materieel door zijne groote industrie, zijne scheepvaart en zijnen landbouw en geestelijk door zijn hoogen trap van wetenschap, heeft kunnen komen tot eene zoo ver gaande ontwrichting, dat zijn munteenheid en waardemeter tot eene bijna niet meer te bevatten kleine breuk zijn teruggelopen. Uitgedrukt in vreemde valuta heeft de Mark in de laatste weken dus eene waarde bereikt van bijna $\frac{1}{25000}$ van de vroegere reële en wettelijke waarde. Vorderingen, loonen en de vele andere economische zaken, wier waarde noodwendig in Marken moet worden uitgedrukt, zijn dus omgezet in fantastische cijfers of schimmen van wat vóór den oorlog bestond. En aangezien het economisch samenstel van een land niet grond kan zijn op zulke fantastische cijfers of schimmen, zoolang die niet tot eenige stabiliteit gebracht zijn, is Duitschland tot een staat van chaos vervallen, waarvan men de ernstige betekenis zelfs nu nog niet voldoende kan overzien. Regeeren onder dergelijke omstandigheden is bijna onmogelijk. Niet één enkele berekening, niet ééne begroo-ting kan sluiten. Dit probleem is niet alleen voor Duitschland en zijne vroegere vijanden, thans zijne grootste crediteuren, maar vooral de geheele wereld van de grootste betekenis. Eene oplossing daarvan moet internationaal gevonden worden; iedere maand verder uitstel van die oplossing maakt het probleem nog ingewikkelder en verhoogt het gevaar, dat anderen in den afgrond worden medege-sleept.

Oostenrijk schijnt op dit oogenblik den bodem van de inzinking bereikt te hebben. Ten minste de Kroon, die officieel nog steeds als waardemeter voor het binnenland wordt gebruikt, is tot eene betrekkelijke stabiliteit gekomen. In internationale samenwerking wordt thans ernstig gearbeid aan het financieel herstel van Oostenrijk; zelfs zeer drastische maatregelen zijn daarvoor genomen door aanstelling van een Hoogen Commissaris vanwege den Volkenbond, die over de juiste besteding der gelden, welke bij wijze van leening ter beschikking van het herstel van Oostenrijk worden gesteld, moet waken. Deze oplossing van het probleem voor Oostenrijk is eene zeer gelukkige. Een definitief succes in die richting zal evenwel eerst geconstateerd kunnen worden, indien Oostenrijk zonder Hoogen Commissaris en zonder dagelijkschen geldelijken steun uit die internationale hulp zijn budget sluitend zal kunnen maken en houden.

Bij Oostenrijk is men evenwel gelukkig op den goeden weg. Het doordringen van de overtuiging, dat slechts door internationale samenwerking in economischen zin een dergelijk resultaat bereikt kan worden, is één der grootste lichtzijden in den huidige toestand.

Twee andere lichtzijden zijn:

de gestadige opkomst van het Engelsche Pond Sterling, als gevolg van de meesterlijke politiek in Engeland; gezonde beginselen van economie hebben daar weder geheel den voorrang verkregen;

en de koersstand van den Amerikaanschen Dollar, die van zijne hooge geïsoleerde positie genaderd is tot de Europeesche valuta's, nu Amerika is gaan inzien, dat een krach-

tig opeischen van zijne vorderingen op Europa en afkeerigheid om een nieuw crediet aan Europa te geven slechts eene verwijdering kunnen scheppen in het nadeel van alle betrokkenen. Amerika heeft thans de hand toegestoken aan Europa, laatstelijk door belangrijke leeningen uit Europeesche landen over te nemen en nu ook door aan de steunverleening aan Oostenrijk te willen mededoen; de wisselkoersen hebben van deze heuglijke daden onmiddellijk de weerspiegeling gegeven.

De ernstige economische gevolgen van het feit, dat het schadevergoedingsvraagstuk nog niet tot eene oplossing gekomen is, hebben zich ook geopenbaard in de wisselkoersen van Frankrijk en België; sedert half Januari 1923 bleven die landen in de internationale wisselmarkt nog steeds onder dezen economischen druk.

De ongunstige binnenlandsche toestanden in Denemarken en Noorwegen hebben evenzeer eene scherpe reactie in de wisselkoersen veroorzaakt. Vooral de Noorsche Kroon is onder den invloed der moeilijkheden van het bankwezen sedert 31 Maart 1923 nog sterk teruggelopen tot een laagste cijfer in Ned. Crt. van f 40,75 op 24 Mei 1923.

In Zweden is men door energieke maatregelen kunnen komen niet alleen tot een sluitend budget, maar ook tot een evenwicht in de betalingsbalans. De wisselkoers heeft onmiddellijk den weerschijn daarvan gegeven; de Zweedsche Kroon bleef gedurende het afgelopen jaar steeds ongeveer op pariteit met den Amerikaanschen Dollar en goud.

Belangwekkend is het aan de hand van bovenstaande gegevens en feiten ook eene vergelijking te maken van de totalen van uitgegeven circulatiemiddelen.

Uit dien staat kan men bij eersten oogopslag twee zaken opmaken:

eerstens, dat eene sterke vermeerdering van circulatiemiddelen gepaard is gegaan met een heftige depreciatie van den wisselkoers; Duitschland is daarvan weder een bewijs;

tweede, dat, ondanks eene vermeerdering van slechts geringen omvang of zelfs eene vermindering, de wisselkoersen toch ernstig kunnen terugloopen wegens andere economische moeilijkheden. Hiervan geven Denemarken, Noorwegen en laatstelijk ook Zwitserland blijk op grond van hunne binnenlandsche toestanden; Frankrijk en België bijna zeker door het nog niet kunnen treffen van eene financieele regeling met Duitschland.

Zwitserland is voor Nederland een voorbeeld van bijzonder belang; beide landen verkeeren toch ten deele in dezelfde omstandigheden. Beider export blijft bij den import ten achter; beider budgetten zijn nog niet sluitend. Hun wisselkoers staat dus onder invloeden, welke eene depreciatie zouden doen verwachten. Niettemin heeft de Zwitserse Frank zelfs een tijd lang agio gedaan boven goud, en kon mitsdien reeds vrijelijk goud in Zwitserland worden afgegeven. Aan die buitengewone positie van den Zwitserse Frank is echter een einde gekomen en thans wijst deze een disagio van pl.m. 4 pCt. aan. De oorzaak moet waarschijnlijk gezocht worden in het feit, dat eerst vreemde kapitalen in grooten omvang een uitweg hebben gezocht naar Zwitserland, en dat later wederom eene afvloeiing van kapitalen naar elders plaats vond. Dit feit is eene ernstige waarschuwing voor ons, dat wij ons niet in slaap mogen laten sussen door den betrekkelijk gunstigen stand van den gulden, zoolang ons budget en ook het budget van Nederlandsch-Indië niet sluitend zijn, en zoolang nog zoo groote bedragen vlottende schuld op onze markt drukken. Deze druk wordt op het oogenblik vermoedelijk opgewogen door het feit, dat tijdelijk ook in ons land vreemde kapitalen in belangrijke bedragen een toevlucht hebben gezocht; wij hebben echter geen zekerheid, dat die gelden voor onze markt een blijvend element zijn, en stellig zullen zij dat niet zijn, indien de huidige betrekkelijk goede koersstand van den Gulden aan het wankelen zou gaan. Wij moeten dus alle krachten blijven inspannen om de positie van onzen Gulden te handhaven, en de politiek van De Nederlandsche Bank moet scherp op dit doel gericht blijven.

Indexcijfers van groothandelsprijszen. — De daling der groothandelsprijszen bevestigt de reactie, welke in handel en industrie is ingetreden. De daling in Juni van 111 punten brengt het totaal op 4301 punten, slechts een kleine 40 punten hooger dan bij den aanvang van 1923. Het hoogste punt van dit halfjaar werd bereikt aan het eind van April met een totaal van 4440 punten, terwijl de grootste fluctuatie 176 punten bedroeg. Het gemiddelde over het laatste halfjaar is $4378\frac{1}{2}$; over geheel 1922 $4294\frac{1}{2}$ met een grootste fluctuatie van 207 punten. Het hoogere cijfer voor het laatste halfjaar is voor een groot deel toe te schrijven aan de bezetting van het Ruhr-

gebied, welke aanvankelijk een plotselinge vraag naar kolen, ijzer en staal deed ontstaan, terwijl de voorraden niet voldoende waren hieraan te voldoen. Dit blijkt uit de cijfers voor de delfstoffen uit de onderstaande — aan The Economist ontleende — tabel, welke tot eind Maart snel stegen en ook nu nog belangrijk hooger zijn, dan aan het begin van het jaar.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5) ...	500	300	500	400	500	2200	100,0
Einde Juli 1914	579	352	616½	464½	553	2565	116,6
„ Nov. 1918	1289	782½	1848	903	1389½	6212	282,6
„ Dec. 1920	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ Dec. 1921	921½	636	1106	762	931½	4357	198,0
„ Juni 1922	1000½	676½	1135	690	887	4389	199,5
„ Juli „	994½	669	1120	712½	900	4396	199,8
„ Aug. „	880½	674	1123½	691½	887½	4257	193,5
„ Sept. „	873½	682½	1116	699	818	4189	190,4
„ Oct. „	885	700	1150	712	813	4260	193,6
„ Nov. „	864	703	1200½	704½	811	4283	194,7
„ Dec. „	861	706	1184½	705	807½	4264	193,8
„ Jan. 1923	860	711½	1205½	739	808	4324	196,5
„ Febr. „	847½	746	1201	797½	810	4402	200,1
„ Mrt. „	824	752	1178½	840	797½	4392	199,6
„ Apr. „	858	752	1199	834	797	4440	201,8
„ Mei „	869½	772½	1166½	818½	785	4412	200,5
„ Juni „	815½	773½	1177½	773½	761	4301	195,5

Alleen de delfstoffen en de tweede groep der voedingsmiddelen zijn nu hooger dan aan het begin van het jaar. Laatstgenoemde groep is gestadig gestegen, hetgeen voornamelijk het gevolg is van de sterke verhooging der suikerprijzen. De eerste en laatste groep zijn ongeveer gelijkelijk gedaald, de weefstoffen vertoonden evenwel slechts een zeer kleine daling.

Bijna alle prijzen gingen in Juni eenigszins omhoog, de grootste daling van het totaalcijfer evenwel werd veroorzaakt door een of twee sterke dalingen, vooral in zijde, varkensvleesch en stoomkolen. Van de voedingsmiddelen is alleen haver gestegen. De betere weersgesteldheid en algemeen goede oogstrappen zijn aansprakelijk voor de daling der granen. Dalingen in koffie, suiker en boter werden te niet gedaan door een stijging der theeprijzen. Alle veranderingen in weefstoffen waren stijgingen, uitgezonderd zijde, die gedaald is tot het laagste punt van dit jaar.

Wolprijzen blijven vast, voornamelijk door veel belangstelling van de zijde van het Continent. Van de delfstoffen is Cleveland ruw-ijzer verder gedaald door de herleving van buitenlandsche concurrentie; stalen rails en ijzeren staven onveranderd, van de diversen is alleen buitenlandsch hout gestegen, verder waren alle bewegingen dalingen.

Onderstaande tabel geeft de veranderingen in ieder artikel sedert eind Mei aan, waarbij 50 gelijk is aan den gemiddelden prijs gedurende 1901—'05.

	Indexcijfer	of +		Indexcijfer	of +		Indexcijfer	of +
Tarwe (btl.)	82	- 4½	Katoen (Am.)	150	+ 10½	Koper	54	- 1
„ (Eng.)	84	- 5	„ (Egypt.)	112½	+ 2	Delfstoffen	773½	- 45
Meel	78	- 2	Garen	148	+ 8½	Hout		
Gerst	67	- 2½	Laken	134½	+ 7½	(Baltisch)	103½	+ 2
Haver	86	+ 3½	Wol (Eng.)	123		Hout		
Aardapp.	50		„ (Austr.)	120½		(Amerik.)	88	
Rijst	100	- 5	Zijde	131	- 21½	Leder	62½	- 6
Rundvl.	89½	- 1	Vlas	120		Petroleum	100	- 8
Schapenvl.	97	- 9	Hennep	47	+ 1	Oliën	75½	- 4
Varkensvl.	82	- 3	Jute	91	+ 3	Oliezaden	89½	- 6½
Granen en vl.	815½	- 5½	Weefstoffen	1177½	+ 11	Talk	63½	- 15
Thee	142	+ 9	Ruw-Ijzer	121½	- 9½	Indigo	87	
Koffie	91½	- 3	Stalen rails	87		Soda	85½	
Rietsuiker	223		Ijzerstaven	92		Rubber	15	
Bietsuiker	132½	- 2½	Kolen (st.)	150	- 22½	Diversen	761	- 2½
Boter	68	- 2½	„ (huisbr.)	94		Totaal	4301	- 111
Tabak	116½		Lood	103	- 6			
Andere voed. en genotm.	773½	+ 1	Tin	71½	- 6			

De veranderingen in Juni hebben de prijzen teruggebracht tot 67,7 pCt. boven Juli 1914, tegenover 72

pCt. een maand geleden, hetgeen ook blijkt uit onderstaande tabel.

Data	Granen en vleesch	Andere voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal
Juli 1914....	100	100	100	100	100	100
December 1918....	226	222	293	186	241	236
December 1920....	233	229	209	261	230	231
December 1921....	159	180	180	164	168	170
Juni 1922....	174	192	184	149	160	171
Juli „	172	190	181	153	163	171
Augustus „	153	192	183	149	160	166
September „	151	194	181	150	148	163,5
October „	153	199	188	154	147	166,2
November „	150	200	195	152	148	167,0
December „	149	200	193	152	146	166,2
Januari 1923....	149	201	196	159	146	168,6
Februari „	146	211	195	172	146	171,6
Maart „	143	214	191	181	144	171,2
April „	148	214	195	180	144	173,1
Mei „	150	220	189	176	142	172,0
Juni „	141	220	191	167	137	167,7

De eerste groep der voedingsmiddelen en de diversengroep zijn nog steeds ver beneden het gemiddelde. Met de laatste daling zijn de mineralen nu juist op den gemiddelden stand gekomen.

Datum	Algemeen indexcijfer van „the Economist”	Gem. ponden koers over de afg. maand	Herleid algemeen indexcijfer
Januari 1914.....	119,2	12,11¼	119,6
December 1918.....	277,0	11,19	256,6
December 1920.....	269,3	11,31	252,1
December 1921.....	198,0	11,42	187,2
Juni 1922.....	199,5	11,49	189,8
Juli „	199,8	11,47	189,7
Augustus „	193,5	11,49	184,-
September „	190,4	11,44½	180,4
October „	193,6	11,39	182,5
November „	194,7	11,40½	183,8
December „	193,8	11,55½	185,3
Januari 1923.....	196,5	11,75½	191,2
Februari „	200,1	11,85	196,3
Maart „	199,6	11,89	196,5
April „	201,8	11,88	198,4
Mei „	200,5	11,83	196,3
Juni „	195,5	11,79	190,8

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — 's-Gravenhage, 15 Juni 1923.

Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart, Adam Smith en de vrijhandel; Prof. Mr. D. van Blom, Adam Smith, de wegbereider; Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk, Adam Smith en de belastingen; Prof. Mr. Dr. Ant. van Gijn, Adam Smith over bankwezen (Amsterdamsche Wisselbank); Prof. Dr. J. C. Kielstra, Adam Smith over de koloniën.

The Economic Journal. — Londen, Juni 1923.

Prof. Verrijn Stuart, Metallic and non-metallic standards of money; Prof. H. Schumacher, The situation in the Ruhr; Prof. A. C. Pigou, Prices and wages from 1896—1914; Prof. E. Cannan, The agricultural inquiry; D. H. Robertson, Economic psychology; G. S. Florence, Recent researches in industrial fatigue.

Journal des Economistes. — Parijs, 15 Juni 1923.

Yves-Guyot, Rôle politique de l'impôt sur le revenu; B. Duek, La déflation en Tchécoslovaquie; J. Lefort, Revue de l'Académie des sciences morales et politiques (du 15 février au 15 mai 1923); N. Mondet, Chronique de l'inflation; L. Coquet, Les réparations en nature et la Rhénanie; Fernand-Jacq, Les projets de réforme de la législation sur la propriété industrielle; P. Apostol, Le douzième congrès du parti communiste russe; X., Les indices du coût de la vie depuis 1920; B. L. L. E., La Ligue du libre-échange (juin 1923).

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 4	16 Juli '23
	Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	N. Bk. v. Denem. 6	1 Mei '23
	Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zweedsche Rbk 4	1 Juli '22
Javasche Bank ...	3 1/2	1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 6	1 Mei '23
Bank van Engeland 4	5	5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-	
Duitsche Rijksbk. 18	23	23 Apr. '23	slowakijë... 4	28 Mei '23
Bank v. Frankrijk 5	11	Mrt. '22	N. Bk. v. O'rijk 9	2 Sept. '22
Belgische Nat. Bnk. 5	12	22 Jan. '23	Hong. Bank.. 12	25 Apr. '23
Fed. Res. Bank N.Y. 4	2	1 Feb. '23	Bank v. Italië. 5	11 Juli '22
Bank van Spanje.. 5	23	Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6	

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto (3 mnd.)	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call- money
	Parto.	Prolon- gatie				
14 Juli '23	3 1/4 1)	3 1/4	3 3/8	—	—	5-5 1/4 1)
9-14 Jli '23	3 1/4 - 3/8	3 - 3/8	3 3/8 - 3/8	—	—	4 1/2 - 6 1/4
2-7 " '23	3 3/8 - 3/4	3 1/4 - 4	2 3/8 - 3 3/4	—	—	4-5 1/4
25-30 J. '23	3 3/4	4-5	2 3/10 - 3/8	—	—	6-1/4
10-15 Jli '22	—	1 3/8 - 2 1/2	1 7/8 - 2 1/8	—	—	2 1/4 - 4 1/2
11-16 Jli '21	4 1/8 - 3/8	2 1/2 - 3	5 1/8	—	—	5-6 1/2
20-24 Jli '14	3 1/8 - 3/10	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 1/4	1 1/4 - 2 1/2

1) Notering van 13 Juli.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De koers voor Londen reageerde deze week nog beduidend op de disconto-verhoging van de Bank of England. Na de lichte arzeling in het begin der week kon de koers Dinsdag en Woensdag nog een vol percent stijgen en bleef verder prijshoudend. Francs stegen tot 15,45 resp. 12,85 op Woensdag, maar liepen daarna weder terug. Ook Marken waren beduidend vaster, 7 1/4 - 13 1/2 en begonnen één dag later weder te dalen. Voor beide wissels bleek de Engelsche verklaring aanvankelijk een teleurstellende indruk te maken. Latere overwegingen deden verschillende lichtpunten opmerken, waardoor een klein herstel intrad en het verdere verloop eerder prijshoudend was. Skandinavisch en Spanje ondergingen niet veel verandering. Dollars waren aanvankelijk beduidend vaster, Donderdag werd zelfs 2,56 5/8 betaald; maar daarna trad weder een daling in, waardoor het slot zelfs lager kwam dan de openingskoers. Zwitserland was na de flauwe opening van Maandag plotseling niet onbelangrijk in herstel. In het midden der week werd weder 44,60 betaald. Buenos Aires flauw. Ca. 88 brief. Indië onveranderd, 97 3/8 - 3/4.

17 Juli 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen (*)	Berlijn (*)	Weenen (*)	Parijs (*)	Brussel (**)	New York (**)
9 Juli 1923.	11.63 1/2	0.0008 1/2	0.0036	14.72 1/2	11.99	2.55 3/16
10 " 1923.	11.68 1/2	0.0010 1/2	0.0036	15.05	12.38	2.55 1/2
11 " 1923.	11.71 1/2	0.0010	0.0036	15.15	12.65	2.56
12 " 1923.	11.74	0.0013 1/4	0.0036	15.30	12.62 1/2	2.55 1/8
13 " 1923.	11.70 1/2	0.0010	0.0036	14.95	12.41 1/2	2.55 3/16
14 " 1923.	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1	11.62	0.0007 1/2	0.0035	14.60	11.90	2.54 3/8
Hoogste " " 1	11.74 1/2	0.0014	0.0037	15.45	12.85	2.56 1/2
6 Juli 1923.	11.61 1/2	0.0012 1/4	0.0036	14.77 1/2	12.21 1/2	2.54 1/2
29 Juni 1923.	11.70 1/2	0.0016	0.0036	15.55	13.29 1/2	2.55 3/16
Muntpariteit.	12.10	59.26	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

*) Notering te Amsterdam. **) Notering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

Data	Stock- holm (*)	Kopen- hagen (*)	Chris- tiana (*)	Zwitser- land (*)	Spanje (*)	Batavia (*) telegrafisch
9 Juli 1923	67.50	44.60	41.30	43.42 1/2	36.55	97 3/4 - 3/8
10 " 1923	67.50	44.50	41.25	44.05	36.75	97 3/8 3/8
11 " 1923	67.75	44.40	41.50	44.50	37.—	97 3/8 - 3/8
12 " 1923	67.75	44.80	41.70	44.65	36.85	97 3/8 - 3/8
13 " 1923	67.75	44.60	41.75	44.45	36.40	97 3/8 - 3/4
14 " 1923	—	—	—	—	36.45	97 3/8 - 3/4
L'ste d. w. 1)	67.35	44.15	41.05	43.45	36.35	97 3/4
H'ste " " 1)	67.85	45.—	41.75	44.80	37.10	98
6 Juli 1923	67.50	44.20	40.90	43.50	36.25	97 - 1/2 2
29 Juni 1923	67.60	45.—	42.10	45.20	37.00	97 - 97 1/2 3
Muntpariteit.	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Notering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Notering van 7 Juli. 3) Idem van 30 Juni.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
14 Juli 1923	4.60.50	5.88	0.0004 5/8	39.24
Laagste d. week	4.56.50	5.87	0.0003 3/8	39.06
Hoogste " " "	4.60.50	5.94	0.0005 3/8	39.24
7 Juli 1923	4.56.37	5.79	0.0004 3/8	39.13
30 Juni 1923	4.58.12	6.05	0.0005 3/8	39.18
Muntpariteit..	4.86.67	19.30	23.81 1/4	40 3/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	30 Juni 1923	7 Juli 1923	9/14 Juli '23 Laagste	14 Juli '23 Hoogste	14 Juli 1923
Alexandrië..	Piast. p. £	97 15/32	97 1/2	97 15/32	97 15/42	97 15/32
*Bangkok...	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1)	d. p. \$	41 7/8	41 1/8	40 11/16	41 1/4	40 3/4
Calcutta....	Sh. p. rup.	1 45/32	1 43/10	1 43/32	1 43/16	1 41/8
Constantin..	Piast. p. £	715	723	675	730	710
Hongkong..	id. p. \$	2 39/32	2 39/32	2 2 1/2	2 3 11/16	2 2 15/16
Lissabon 1)	d. per Mil.	2 5/16	2 5/16	2 3/16	2 11/32	2 1/4
Madrid.....	Peset. p. £	31.55	32.02	31.60	32.15	32.11 1/2
Mexico.....	d. per \$	24.26	24.26	24.26	24.26	24.26
Montevideo 1)	id.	42 3/4	42 1/2	41 1/4	43	41 1/2
Montreal...	\$ per £	4.68 3/8	4.68	4.68 1/8	4.72 1/2	4.72 3/8
Praag.....	Kr. p. £	153 1/8	150 3/8	150	153 1/2	153
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	5 1/2	5 1/2	5 1/2	5 15/16	5 7/16
Rome.....	Lires p. £	103 1/8	108 3/8	104 3/4	108 1/2	107 1/8
Shanghai...	Sh. p. tael	3 1/16	3 1/16	3/0	3/2	3/0 3/8
Singapore...	id. p. \$	2 43/32	2 41/16	2 33 1/32	2 43/32	2/4
Valparaiso 2)	peso p. £	34.60 3/8	35.40	35.40	35.60	35.60
Yokohama..	Sh. p. yen	2 1 1/2 1/32	2 1 21/32	2 1 7/16	2 1 21/32	2 1 15/32

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

3) Koers van 29 Juni 1923.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen	N. York	te Londen	N. York
14 Juli 1923..	30 7/8	63 1/4	15 Juli 1922..	35 3/4
7 " 1923..	31 1/4	63 1/4	16 Juli 1921..	37 1/4
30 Juni 1923..	31 1/16	63	20 Juli 1914..	24 15/16
				54 1/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 16 Juli 1923.

Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 45.363.974,69 B.-bk. " 35.604.229,27 Ag.sch. " 60.631.239,73	f 141.599.343,69
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f 45.574.169,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		" 45.574.169,—
Beleeningen	H.-bk. f 42.520.074,25 incl. vrsch. B.-bk. " 8.394.266,33 in rek.-crt. Ag.sch. " 107.356.287,95 op onderp. f 158.270.628,53	
Op Effecten.....	f 138.672.861,27	
Op Goederen en Spec. "	f 19.597.767,26	" 158.270.628,53
Voorschotten a. h. Rijk		" 3.634.560,08
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud.....	f 56.240.275,—	
Muntmat., Goud ..	" 525.551.274,85	
	f 581.791.549,85	
Munt, Zilver, enz. "	" 10.491.286,19	
Muntmat., Zilver ..	" —	" 592.380.836,04
Effecten		
Bel. v. h. Res. fonds .	f 5.982.352,74	
id. van 1/3 v. h. kapit. "	" 3.965.615,12	" 9.947.967,86
Geb. en Meub. der Bank ..	" —	" 5.000.000,—
Diverse rekeningen ..	" —	" 57.995.219,12
		f 1.014.304.824,32
Passiva.		
Kapitaal.....	f 20.000.000,—	
Reservefonds ..	" 5.999.469,43	
Bijzondere reserve ..	" 9.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop ..	" 946.350.460,—	
Bankassignatiën in omloop ..	" 1.151.768,81	
Rek.-Cour. { Het Rijk f —		
saldo's: { Anderen " 27.395.288,92		" 27.395.288,92
Diverse rekeningen ..	" —	" 4.407.837,16
		f 1.014.304.824,32
Beschikbaar metaalsaldo ..	f 396.606.608,36	
Op de basis van 2/3 metaaldekking ..	" 201.627.104,81	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. "	" 1.983.033.041,80	

NED. BANK 16 Juli 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank- biljetten	Andere opeischbare schulden
16 Juli 1923.....	581.792	10.491	946.350	28.547
9 " 1923.....	581.792	10.439	952.094	39.697
2 " 1923.....	581.792	10.535	961.821	30.508
25 Juni 1923.....	581.791	10.538	910.631	54.660
18 " 1923.....	581.791	10.198	916.891	21.325
17 Juli 1922.....	605.955	7.720	992.036	49.638
18 Juli 1921.....	605.969	11.323	1.019.299	55.418
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hiervan Schatkist- promessen rechtstreeks	Belee- ningen	Beschik- baar Metaal- saldo	Dek- kings- perce- tage
16 Juli 1923	141.599	—	158.271	396.607	61
9 " 1923	160.932	18.000	152.460	393.175	60
2 " 1923	151.646	—	177.289	393.165	60
25 Juni 1923	154.715	—	157.454	398.575	61
18 " 1923	141.116	9.000	133.226	403.650	63
17 Juli 1922	217.478	55.000	105.443	404.599	59
18 Juli 1921	262.090	114.700	132.560	401.595	57
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	9 Juli 1923	16 Juli 1923
Aan schatkistpromessen. waarv. direct bij Ned. Bk.	f 235.340.000,—	f 217.070.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 18.000.000,—	„ —
Aan zilverbons.....	„ 229.340.000,— ¹⁾	„ 228.700.000,— ¹⁾
	„ 27.309.213,—	„ 27.850.564,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 187.350.000,—	„ 177.471.000,—
Voorschot aan Gemeenten voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting)	„ 31 Mei 1923 „ 57.208.892,95	„ 30 Juni 1923 „ 42.427.860,97

Tegoe v. d. Postc. & G. dst | „ 106.027.447,65¹⁾ | „ 106.033.531,65¹⁾

¹⁾ Waarvan f 33.653.000 vervallen op of na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bank- biljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal- saldo
7 Julij 1923	215.750		272.000	82.500	144.850
30 Juni 1923	211.000		264.500	84.000	141.300
23 " 1923	218.000		264.500	80.500	149.000
2 Juni 1923	153.079	61.127	265.690	107.097	140.277
26 Mei 1923	154.065	61.213	265.402	100.789	142.687
19 " 1923	159.043	61.035	268.245	102.274	146.596
8 Juli 1922	152.321	49.051	270.272	60.281	135.962
9 Juli 1921	215.792	17.533	311.552	117.341	148.007
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis- conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Belee- ningen	Voor- schotten aan het Gov.nem.	Diverse reke- ningen ¹⁾	Dek- kings- perce- tage
7 Juli 1923		158.320		12.100	***	61
30 Juni 1923		156.080		12.900	***	61
23 " 1923		145.690		5.400	***	63
2 Juni 1923	38.154	27.170	63.694	36.043	19.628	57
26 Mei 1923	36.422	28.100	59.623	33.162	19.882	59
19 " 1923	36.508	28.060	60.220	31.366	20.111	59
8 Juli 1922	33.401	20.291	79.923	5.743	24.123	61
9 Juli 1921	36.314	20.416	103.162	21.254	26.198	52
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluippost activa. ²⁾ Basis $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Disconto's	Div. reke- ningen ¹⁾
9 Juni 1923..	1.204	1.705	1.090	1.179	585
2 " 1923..	1.187	1.675	1.152	1.160	495
26 Mei 1923..	1.211	1.550	969	1.154	451
10 Juni 1922..	1.588	2.081	773	1.047	1.152
25 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluippost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
11 Juli 1923	127.623	126.410	290.155	27.000	245.856
4 " 1923	127.624	126.927	289.237	27.000	244.795
27 Juni 1923	127.621	125.103	286.503	27.000	242.446
20 " 1923	127.538	123.741	286.458	27.000	242.033
12 Juli 1922	127.901	124.249	298.635	27.500	257.411
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek- kings- perc. ¹⁾
11 Juli '23	46.839	69.702	11.597	107.982	20.963	17,53
4 " '23	18.570	96.425	19.458	123.785	20.398	14,24
27 Juni '23	42.947	80.682	13.909	114.072	22.267	17,39
20 " '23	45.359	71.177	16.982	105.255	23.548	19,26
12 Juli '22	47.104	73.663	12.612	112.375	22.102	17,68
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{3}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Waarv. bij Buitt. circ.bkn ¹⁾	Kassen- scheine	Circulatie	Dek- kings- perc. ²⁾
30 Juni '23	19.903	717	140	2.866.837	17.291.061	17
23 " '23	19.543	757	180	2.385.872	13.091.739	18
15 " '23	17.581	757	180	2.159.675	10.905.092	20
7 " '23	16.819	757	180	2.194.993	9.309.566	24
30 Juni '22	1.024	1.004	50	14.605	169.212	9
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
25.253.076	6914.199	18338877	9952.717	2879.200	2.866.800	
18.811.932	5913.783	12898149	7414.434	***	***	
15.460.705	5034.102	10426603	6141.782	2172.100	2.159.700	
13.067.564	4619.167	8.448.397	5643.060	2207.500	2.195.000	
190.878	4.752	186.126	37.174	25.083	14.589	
751	751	—	944	—	—	

¹⁾ Onbelast. Bovendien verpand op 7 Juni 1923 134,9 mill., op 15 Juni 1923 134,9 mill., op 23 Juni 1923 134,9 mill., op 30 Juni 1923 174,9 mill.

²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. afd. Staat
12 Juli '23	5.537.784	1.864.345	293.518	566.201	23.600.000
5 " '23	5.537.744	1.864.345	293.428	566.107	23.900.000
28 Juni '23	5.537.704	1.864.345	293.101	566.590	23.100.000
12 Juli '22	5.529.572	1.948.367	283.138	—	23.500.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge- stelde Wissels	Belee- ningen	Bankbil- jetten	Rek. Crt. Parti- culieren	Rek. Crt. Staat
3.311.798	19.378	2.162.261	37.400.059	2.049.592	25.747	
2.006.250	19.436	2.078.323	37.661.951	2.553.715	18.642	
2.486.525	19.836	2.057.635	36.689.303	2.141.924	20.165	
2.103.289	35.957	2.218.741	36.501.518	2.197.409	47.238	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

BANQUE NATIONALE DE BELGIEUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitl. saldt	Beleen. van buitl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circu- latie	Rek. Crt. partic.
12 Juli '23	349.886	—	—	794.308	6.860.012	209.530
5 " '23	348.272	—	—	777.009	6.794.041	163.790
28 Juni '23	348.576	84.653	480.000	997.334	6.718.838	183.942
13 Juli '22	329.441	84.653	480.000	622.780	6.273.528	228.322

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
27 Juni '23	3.110.744	2.092.981	—	91.735	2.226.954
20 „ '23	3.129.015	2.090.700	—	85.966	2.222.352
13 „ '23	3.139.257	2.114.070	—	87.357	2.235.755
28 Juni '22	3.020.868	2.171.580	—	127.498	2.124.422

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking per. 1)	Algem. Dekking per. 2)
27 Juni '23	979.188	1.936.599	109.427	74,6	76,9
20 „ '23	936.817	1.921.314	109.422	75,5	77,6
13 „ '23	926.483	1.956.318	109.363	74,9	77,0
28 Juni '22	623.161	1.939.276	105.079	74,3	77,5

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
20 Juni '23	774	11.790.394	1.397.116	15.345.429	3.995.750
13 „ '23	774	11.823.186	1.419.551	15.457.853	3.991.008
6 „ '23	774	11.808.272	1.405.889	15.317.666	3.999.063
21 Juni '22	817	11.873.822	1.254.660	13.371.133	2.919.332

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 16 Juli 1923.

De spanning, die gedurende de laatste weken op de fondsenmarkten in alle centra heeft geheerscht en die haar oorzaak heeft gevonden in de verwachting, dat de rede van den Engelschen prime-minister een zuivering zou brengen van de zwoele atmosfeer, waarin Europa reeds zoo langen tijd gedwongen is te ademen, is niet geweken. De heer Baldwin heeft zijn rede uitgesproken en hieruit is maar al te duidelijk naar voren gekomen, naast het ontegenzeggelijk sterke verlangen om het niet tot een breuk met Frankrijk te doen komen, het geweldig verschil in opvatting, dat aan beide zijden van het Engelsche Kanaal heerscht. Men kan niet zeggen, dat de rede teleurstelling heeft gewekt, omdat zonder eenigen twijfel de mogelijkheid is gelaten om tot een gemeenschappelijke oplossing te komen. Doch aan den anderen kant zijn er zoovele vragen onbeantwoord gebleven, met name de kwestie van de gedragslijn, die zal worden gevolgd, als Frankrijk het door de Engelsche regering op te stellen antwoord aan Duitschland toch niet zal willen goedkeuren, dat ook moeilijk van een bevrediging kan worden gesproken. In het allerbeste geval zou men de thans uitgesproken Engelsche gevoelens kunnen beschouwen als een officieele bevestiging van hetgeen reeds lang bekend was, terwijl het bepalen van een definitief standpunt tot de toekomst wordt verschoven.

De internationale beurzen hebben dan ook op de rede des Heeren Baldwin noch in de ééne noch in de andere richting gereageerd. De spanning is in gelijke mate blijven bestaan; alleen is zij min of meer latent geworden. Zelfs de fondsenmarkt te Londen heeft zich meer bezig gehouden met de gevolgen van de disconto-verhooging, dan met de vraagstukken der buitenlandsche politiek, hoewel via deze disconto-verhooging toch de buitenlandsche politiek in het debat werd gebracht. De verhooging van den rentevoet door de Bank of England heeft deze keer al bijzonder veel stof doen opwerpen, omdat de binnenlandsche verhoudingen geen directe aanleiding tot de daad van de Britsche circulatie-instelling hebben gegeven. Vooral de bekende professor J. M. Keynes heeft zich in een artikel in „The Nation and the Athenaeum” scherp tegen de bankleiding gekeerd. Volgens den heer Keynes zou de verhooging der bankrate een poging zijn geweest, om het prestige van het Pond Sterling tegenover den dollar op te houden, zonder rekening te houden met de moeilijkheden, die de binnenlandsche handel en industrie van den maatregel moeten ondervinden. De toekomst zal natuur-

lijk moeten leeren, in hoeyerre deze opvatting juist is, doch verschillende anderen zijn van meening, dat voor het oogenblik het binnenland zeer zeker geen groote nadeelen van een iets hooger rentevoet zal ondervinden, terwijl aan den anderen kant het gunstig effect van een waardevermeerdering van het Pond Sterling, direct tot uitdrukking komt in een vermindering der rentelasten aan Amerika. Voorts zijn er sommigen, die de geheele gestie der discontoverhooging uitsluitend beschouwen als een beschermingsmaatregel tegen mogelijke onaangename politieke gebeurtenissen in de toekomst. Langs dezen deductieven weg hebben de vraagstukken der buitenlandsche politiek toch aan de Engelsche beurs hun uitwerking gehad. Het directe gevolg is geweest een reactie over vrijwel de geheele linie, zoowel voor beleggingswaarden als voor speculatieve fondsen. De laatste hebben zelfs vrij omvangrijke verliezen geleden, waaruit de conclusie valt te trekken, dat de speculatieve posities omvangrijker geweest zijn, dan oorspronkelijk was aangenomen. Nadat echter de liquidaties waren uitgevoerd, kon een algemeen betere stemming de overhand verkrijgen.

Te Parijs heeft men zich voorbereid op een voortzetting van den tegenwoordigen toestand. In perscommentaren op de Baldwin-rede heeft men vooral de Fransche onafhankelijkheid naar voren doen treden. Hoogstwaarschijnlijk zou de beurs hierop niet in gunstigen zin hebben geantwoord, indien deze uitspraken niet waren samen gevallen met een vrij aanzienlijke verbetering van het niveau van den Franschen Franc. Het is moeilijk te zeggen, waaraan deze verbetering is toe te schrijven; wellicht hebben officieele steunaankopen hiertoe het hunne bijgedragen. De toename van de biljettencirculatie van de Banque de France is niet dezen veronderstelden steun in samenhang gebracht, hoewel het niet buitengewoon is, dat in dezen tijd van het jaar de bankbiljettenomloop een groote stijging vertoont. Hoe het echter zij, de beurs van Parijs heeft voor binnenlandsche waarden een vast aanzien gehad, terwijl ook de omzetten vrij groot zijn geweest. In het bijzonder waren mijnwaarden gezocht, waarvan de jaarverslagen alle een buitengewoon optimistischen geest ademen en waarvan de dividenden vrijwel zonder uitzondering sterk zijn gestegen. Daarnaast waren ook aandelen van verschillende metallurgische ondernemingen gezocht. In dit verband is het interessant het jongste rapport van het Comité des Forges met aandacht te lezen. Ondanks de moeilijkheden met de cokesvoorziening is de productie van ijzer en staal sinds Februari voortdurend toegenomen. In die maand werd een zeer sterke teruggang geconstateerd als gevolg van het stopzetten van de Ruhr-importen. Deze moeilijkheid is klaarblijkelijk thans geheel overwonnen; ook het aantal hoogovens in bedrijf is geleidelijk toegenomen van 77 — het laagst-bereikte aantal in April — tot 99. Weliswaar waren in Januari 116 hoogovens werkzaam en moet dus nog een achterstand worden ingehaald, doch de met succes bekroonde energieke pogingen der metaalindustrie hebben thans reeds een uiterst gunstige impressie op de beurs uitgeoefend. Buitenlandsche- en andere arbitrage-waarden waren in verband met de reactie in buitenlandsche wisselkoersen alle lager in koers.

Te Berlijn hebben ook besprekingen omtrent een verhooging van het bankdisconto plaats gevonden. Het eigenaardige feit heeft zich hier voorgedaan, dat het directo-rium der Reichsbank, dat voor zichzelf reeds tot een verhooging van den rentevoet van 18 tot 25 pCt. had besloten, op dit besluit is teruggekomen, nadat de Centrale Commissie uit de Reichsbank zich met groote meerderheid hiertegen had verklaard. Naar verluidt, zou de Commissie van oordeel zijn geweest, dat een disconto-verhooging, als voorgesteld, niet het minste effect zou sorteeren ten aanzien van de inflatie, het aanvragen van credieten, enz., terwijl aan den anderen kant de duurte in de hand zou worden gewerkt, doordat de credietnemers de rente-verhooging ten volle — en meer dan ten volle — op de consumen-ten zouden afwentelen. Ongetwijfeld is dit waar, doch hiermede is niet bewezen, dat een veel sterker verhooging van den rentevoet niet een zeer goede uitwerking zou hebben gehad. Met name zou de premie, die thans voor credietnemers is verborgen in de kans, dat zij de verstrekte credieten in gedeprecieerde munt kunnen terugbetalen, in dat geval zijn afgeschafte, hetgeen op zichzelf de duurte ook zou hebben bestreden. Men schijnt echter bij onze Oosterburen nog steeds huiverig te zijn voor het nemen van andere dan schijnmaatregelen ter beteugeling der inflatie. Voor het oogenblik, nu de kwestie der schadeloosstelling feitelijk nog in de lucht hangt, kan de tegenwoordige toestand nog worden bestendigd, zonder dat de funeste gevolgen al te sterk opvallen, ook voor den leek op economisch ge-

bied. Men leeft nog steeds in den roes van groote getallen, van „geld"-verdiene op groote schaal. Tot deze misleidende opvatting hebben ook de publicaties der jongste verslagen van de Deutsche banken medegewerkt. De winsten in papieren Marken zijn ontzaglijk toegenomen; in gouden marken echter valt op ieder gebied een, zeer sterken achteruitgang te constateeren. Eén en ander zal vermoedelijk echter eerst tot het groote publiek doordringen, als de rekening van den oorlog inderdaad vereffend zal moeten worden. De beurs alleen ziet verder en verdisconteert dag aan dag de waardedaling van de Mark in hoogere koersen voor de diverse fondsen, waardoor althans de bezitters van aandelen over het algemeen de verarming niet zoo sterk medemaken. De kring van hen echter, die in staat zijn hun aandelenbezit voortdurend aan te houden en zoo hun financieele positie eenigermate te beveiligen, wordt voortdurend kleiner.

De markt te Wallstreet is nog steeds in tegenspraak met de zeer gunstige industriële berichten. Record-cijfers worden gemeld omtrent automobielen-productie, wagonladings, steenkool-verzendingen, enz. en toch is de beurs als geheel uiterst loom gestemd gebleven. Waarschijnlijk moet men dit toeschrijven aan een voorzichtige beoordeeling van de toekomst, waaromtrent in deze kolommen reeds vroeger een en ander is vermeld.

Ten onzent is het verloop der geheele markt zeer stil en onbelangrijk gebleven. De vacantielijd doet thans wel sterk zijn invloed gelden. Het beursbezoek is veel geringer geworden en hiertoe is de toch al reeds kleine omvang der zaken nog verder afgenomen. De *beleggingsmarkt* is voor Hollandsche staatsfondsen over het algemeen vast gebleven, hoewel de lage stand van den prolongatievoet ook hier niet de werking heeft gehad, die in meer levendige tijden ongetwijfeld zou zijn te constateeren geweest. Buitenlandsche soorten waren meerendeels iets lager.

	9 Juli	13 Juli	16 Juli	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	101 ³ / ₈	101 ¹ / ₈	101 ¹ / ₁₆	- ³ / ₁₆
5 % „ 1918	94 ³ / ₈	94 ³ / ₈	94 ¹ / ₈	+ ¹ / ₈
4 ¹ / ₂ % „ 1916	91 ³ / ₈	91 ¹¹ / ₁₆	92 ³ / ₈	+ ¹ / ₈
4 % „ 1916	85 ⁷ / ₈	85 ¹ / ₂	85 ¹ / ₂	- ¹ / ₈
3 ¹ / ₂ % „	75 ⁷ / ₈	75 ¹ / ₂	75 ¹ / ₂	- ¹ / ₈
3 % „	66 ¹ / ₈	65 ⁹ / ₁₆	65 ⁹ / ₁₆	- ¹ / ₁₆
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	56 ³ / ₈	55 ¹³ / ₃₂	55 ¹³ / ₃₂	- ¹ / ₁₆
7 % Oost-Indië 1921	102 ³ / ₈	102 ⁹ / ₁₆	102 ⁹ / ₁₆	- ¹ / ₁₆
6 % „ 1919	98 ¹¹ / ₁₆	99 ³ / ₈	100	+ ¹ / ₁₆
5 % „ 1915	93 ⁷ / ₈	93 ³ / ₈	93 ³ / ₈	- ¹ / ₈
5 % Rusland 1906	4 ⁹ / ₁₆	3 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	- ¹ / ₁₆
4 % Rusl. bij Hope & Co.	4 ¹ / ₂	3 ¹³ / ₁₆	4 ¹ / ₂	- ¹ / ₄
4 % Japan 1899	72 ¹ / ₂	70 ⁷ / ₈	—	- ¹ / ₈
5 % Brazilië 1895	50 ¹ / ₂	—	—	—
8 % San Paulo 1921	98 ³ / ₈	96	95 ⁹ / ₁₆	- ³ / ₁₆
6 % Amsterdam 1920	100 ³ / ₈	—	—	—
7 % Rotterdam 1920	102 ¹ / ₈	—	102 ¹ / ₈	+ ¹ / ₈

*Petroleum*aandeelen werden wel in iets ruimer mate verhandeld, doch konden hiertoe toch geen koers-avance behalen. Alleen voor aandelen Geconsolideerde bestond eenigszins ruimer vraag in verband met gunstige vooruitzichten voor de prijzen van Roemeense petroleum.

*Suiker*waarden konden de berichtperiode vrijwel zonder fluctuaties doorkomen, ondanks de soms vrij scherpe verschillen in de Cuba-noteringen te New York.

Rubbers bleven iets vaster van toon, als gevolg van de berichten, dat de controle op den uitvoer uit de Engelsche koloniën in het vervolg scherper zal worden toegepast. Men hoopt in rubberkringen, dat dit een stabilisatie, resp. een verhooging van den prijs van het product zal teweeg brengen.

Tabakken waren goed gevraagd, met uitzondering van aandelen Senembah. De thans tot het verleden behoorende voorjaarsinschrijvingen hebben voor de overige groote maatschappijen goede resultaten opgeleverd.

	9 Juli	13 Juli	16 Juli	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	117 ¹ / ₂	116	116 ¹ / ₄	- 1
Incasso Bank	90 ³ / ₈	—	—	—
Koloniale Bank	152 ¹ / ₂	152	152 ³ / ₈	+ ¹ / ₈
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	124 ¹ / ₂	124 ¹ / ₂	125 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Rotterd. Bankvereniging..	91 ¹ / ₈	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek.	32	33	—	+ 1
Van Berkel's Patent	39 ¹ / ₂	40 ¹ / ₂	41	+ ¹ / ₂
Gouda Kaarsen	80	—	—	—
Holl. Draad- en Kabelfabriek	50 ³ / ₈	—	52	+ ¹ / ₄
Jurgens' Ver. Fabr. gew.aand.	57 ¹ / ₂	56	57	- ¹ / ₂
„ „ pr. aand.	57 ¹ / ₂	58 ¹ / ₂	59	+ ¹ / ₂
Leerdam Glasfabrieken	36 ¹ / ₈	36	36 ¹ / ₄	- ¹ / ₈
Philips' Gloeilampenfabriek	234	—	239 ³ / ₈	+ ⁵ / ₈

	9 Juli	13 Juli	16 Juli	Rijzing of daling.
Vereenigde Blikfabrieken..	100	100	100 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Vereen. Chemische Fabrieken	32	—	33	+ 1
Compania Mercantil Argent.	7 ¹ / ₈	9	—	+ ¹ / ₈
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	156 ¹ / ₂	157 ¹ / ₂	158 ³ / ₈	+ ² / ₈
Handelsver. Amsterdam....	429 ¹ / ₂	429 ¹ / ₈	432 ¹ / ₂	+ ² / ₄
Handelsverg. Reiss & Co....	27	25 ¹ / ₂	27	—
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	175	175	175	—
Linde Teves & Stokvis	65 ¹ / ₂	65 ¹ / ₂	65 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
Tels & Co's Handel-Mij....	6	5 ¹ / ₂	5	- 1
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	102	103 ¹ / ₈	104 ¹ / ₂	+ ² / ₈
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	107	108 ¹ / ₂	111 ¹ / ₂	+ ⁴ / ₂
Kon. Petroleum-Mij.	347 ¹ / ₂	340 ¹ / ₂	342 ¹ / ₂	- 5
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	27	28	27 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
Amsterdam-Rubber-Mij....	139 ¹ / ₈	138 ¹ / ₈	139 ¹ / ₂	- ¹ / ₈
Nederl.-Rubber-Mij.	69	70	70	+ 1
Oost-Java-Rubber-Mij.	210	210 ³ / ₄	210 ³ / ₄	+ ¹ / ₂
Deli-Batavia Tabak Mij. ..	288	292 ¹ / ₂	297	+ 9
Deli-Maatschappij	263 ¹ / ₂	271 ¹ / ₄	274 ¹ / ₂	- ¹⁰ / ₈
Senembah-Maatschappij ..	255	247	250	- 5

*Scheepvaart*waarden bleven veronachtzaamd, doch met een iets vaster onderton. Aandelen Java China Japan Lijn konden een deel van het verlies inhalen.

	9 Juli	13 Juli	16 Juli	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	85	88	89	+ 4
„ „ „gem.eig.	75	77	77 ¹ / ₂	+ ² / ₂
Hollandsche Stoomboot-Mij.	18 ¹ / ₂	19 ¹ / ₂	19 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Java-China-Japan-Lijn	60	62 ¹ / ₂	63 ¹ / ₂	+ ³ / ₂
Kon. Hollandsche Lloyd ...	7	7 ¹ / ₈	—	+ ¹ / ₈
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	50	54 ¹ / ₂	55 ¹ / ₂	+ ⁵ / ₂
Konink. Paketvaart-Mij. ...	115 ³ / ₄	117 ¹ / ₈	116 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Maatschappij Zeevaart ...	54	54	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	114 ¹ / ₂	114 ¹ / ₂	114 ¹ / ₂	- ¹ / ₄
Nievelt Goudriaan	92	93 ¹ / ₂	95	+ 3
Rotterdamsche Lloyd	121	120 ¹ / ₂	121	—
Stoomv.-Mij. „Nederland“ ..	132	134	133 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
„ „ „Noordzee“ ..	32	25	25 ¹ / ₂	- ⁶ / ₂

De *Amerikaansche markt* was ten onzent stil en zonder belangstelling. De koersen konden zich meerendeels handhaven.

	9 Juli	13 Juli	16 Juli	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	58 ¹ / ₁₆	58 ¹ / ₂	59 ¹ / ₂	+ ¹ / ₁₆
Anaconda Copper	82	84 ¹ / ₂	85	+ 3
Studebaker Corp.	104 ³ / ₄	103 ¹ / ₂	105 ¹ / ₂	+ ¹ / ₂
Un. States Steel Corp.	94	92 ¹ / ₁₆	92 ³ / ₄	- ¹ / ₄
Atchison Topeka	102 ³ / ₈	103 ¹ / ₂	—	+ ¹ / ₈
Erie	11 ¹ / ₂	11 ¹ / ₈	11 ¹ / ₈	- ¹ / ₈
Southern Pacific	90 ¹ / ₂	88 ¹ / ₈	90	- ¹ / ₂
Union Pacific	135 ³ / ₄	134 ¹ / ₂	134 ¹ / ₂	- ¹ / ₄
Int. Merc. Marine orig. gew.	6 ¹ / ₂	7	6 ⁵ / ₁₆	- ¹ / ₁₆
„ „ „ pref.	24 ¹ / ₂	23 ¹ / ₂	23 ¹ / ₁₆	- ¹ / ₁₆

Prolongatie ten slotte $2\frac{1}{2}$ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

17 Juli 1923.

Voor zoover er schade aan de West-Europeesche oogsten dreigde ten gevolge van het warme droge weer, is de vrees daarvoor weer verdwenen, daar niet alleen in ons land, maar ook in de omliggende landen voldoende regen gevallen is. Ook de andere Europeesche landen zenden gunstige berichten. Italië, dat in het afgelopen seizoen zooveel tarwe heeft moeten importeerden, verwacht dat de nieuwe oogst p.m. 20 pCt. grooter zal zijn. Ook Hongarije verwacht aanzienlijk grootere opbrengst. Gaan wij nog verder Oostelijk, dan vinden wij over den Roemeenschen oogst nog al vage berichten. De tarwe-oogst zal waarschijnlijk ongeveer gelijk zijn aan die van het vorige jaar, zoodat er in ieder geval wel geen uitvoer-surplus van die graansoort zal wezen. Van mais en vooral van gerst zal dit ontegenzeggelijk wel het geval zijn, doch meer definitieve cijfers ontbreken, althans op dit oogenblik, nog geheel.

Heeft Rusland in het afgelopen seizoen verrast door de zeer groote hoeveelheden graan (voornamelijk rogge en gerst), die het verscheept heeft, thans wordt aangekondigd dat de voor verschepping naar het buitenland beschikbaar hoeveelheid graan van den nieuwen oogst meer dan 5 miljoen ton zal bedragen. Dit cijfer komt uit Moskou en over te groote betrouwbaarheid van berichten uit dat centrum heeft men niet te klagen gehad, hetgeen evenwel niet wegneemt, dat de verscheppingen der laatste maanden den graanhandel sterk onder den indruk brengen, dat inderdaad

Noteringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	16 Juli 1923	9 Juli 1923	17 Juli 1922
	Tarwe Juli	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Aug.	Mais Aug.	Lijnzaad Aug.				
14 Juli '23	98 $\frac{5}{8}$	82 $\frac{1}{2}$	38 $\frac{3}{8}$	11,20	8,45	21,70	Tarwe*	13,—	13,25	13,75
7 „ '23	104	80 $\frac{5}{8}$	39—	11,35	8,45	21,75	Rogge (No. 2-Western) ¹⁾	8,45	8,75	12,—
14 Juli '22	115 $\frac{1}{4}$	62 $\frac{3}{4}$	34 $\frac{3}{8}$	12,80	8,20	21,45	Mais (La Plata)..... ²⁾	190,—	187,—	199,—
14 Juli '21	132 $\frac{1}{8}$	64—	38 $\frac{1}{2}$	17,95	8,80	20,30	Gerst (48 lb. malting)... ³⁾	165,—	168,—	216,—
14 Juli '20	284	154 $\frac{1}{4}$	91 $\frac{1}{8}$	25,65	9,45	25,20	Haver (38 lb. White cl.) . ¹⁾	9,10	9,25	10,65
20 Juli '14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ¹⁾	11,—	10,80	14,50
							Lijnzaad (La Plata) .... ³⁾	435,—	432,—	459,—

¹⁾ p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	8/14 Juli 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	8/14 Juli 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	20.276	391.434	533.557	—	31.086	26.976	422.520	560.533
Rogge	15.256	266.009	98.506	—	485	—	266.494	98.506
Boekweit	2.816	9.822	9.229	—	—	—	9.822	9.229
Mais	2.973	327.138	559.681	—	47.715	62.913	374.853	622.594
Gerst	2.727	111.574	74.043	—	7.062	2.597	118.636	76.640
Haver	1.403	45.304	62.464	—	533	50	45.837	62.514
Lijnzaad	1.919	82.290	90.014	—	47.652	54.083	129.942	144.097
Lijnkoek	1.586	121.980	69.280	—	—	1.547	121.980	70.827
Tarvemeel	2.346	43.952	30.205	—	3.864	4.954	47.816	35.159
Andere meelsoorten	—	1.227	4.645	—	—	2.615	1.227	7.260

verrassend groote verscheppingen van Russisch graan verwacht kunnen worden. Een ander Russisch bericht geeft de laatste cijfers van het „Commissariaat van Landbouw” en als men daaruit ziet, dat de oogst van de diverse graan-soorten tezamen op slechts 60 pCt. geschat wordt van dien van 1913 — ofschoon nog 15 pCt. grooter dan een jaar geleden —, dan vraagt men zich af hoe klein dan wel het verbruik moet zijn in het Oude Rusland om aanleiding te geven tot de raming van zulke groote export-cijfers.

Deze „Russische” berichten lieten niet na hun invloed uit te oefenen op de Chicago-markt, die toch al zwak gestemd, nog verder verflauwde. Weer is de prijs gedaald tot beneden een dollar per bushel, een prijs, die voor den oorlog herhaaldelijk werd overschreden en die heden ten dage den hoer allesbehalve reden tot tevredenheid geeft. Op 16 Juli sluit de Juli-termijn zelfs op 97 d.c. Blijkbaar bestaat er te weinig vertrouwen, ook onder de Amerikaanse graanmannen om een hausse-beweging op te zetten; in ieder geval acht men den tijd er nog niet voor gekomen en gezien de slechte ervaring, die over het algemeen de haussiers het vorig jaar hebben opgedaan is het niet te verwonderen, dat de moed er wel een beetje uit is.

Het maandbericht van Washington zou misschien aanleiding hebben kunnen geven tot een betere stemming, indien men niet overtuigd was, dat alleen aanmerkelijk kleinere oogst-ramingen den toestand vaster konden maken. Want men rekent er algemeen op, dat de behoeften van Europa belangrijk minder zullen zijn dan een jaar geleden, terwijl bovendien Rusland een groot gedeelte daarvan zal willen voorzien. Merkwaardig is, dat volgens de raming van 1 Juli de oogst van wintertarwe precies gelijk wordt geschat aan de opbrengst van verleden jaar. Vooral ten gevolge van de kleinere bezaaide oppervlakte wordt de opbrengst van de zomer-tarwe slechts op 235 miljoen bushels geraamd tegen 270 miljoen van oogst 1922. Canada publiceert nog weinig cijfers over den nieuwen oogst, maar men kan veilig aannemen, dat de opbrengst kleiner zal zijn dan een jaar geleden.

De weerberichten ook uit de andere niet-Europeesche landen blijven zeer gunstig, zoodat er weinig kans is, dat de zeer voldoende voorraden spoedig zullen afnemen. De wereldverscheppingen waren van redelijken omvang. Hierbij treft vooral de groote verschepping van Britsch-Indië, het land dat eenige jaren achter elkaar veeleer als importeur dan als exporteur optrad.

De vraag is in Europa kalm geweest. Een enkele lading werd door Zuidelijk Europa opgenomen, maar de omzet bereikte geen groote afmetingen. In Engeland bestond af en toe wel eenige vraag, maar aan den eenen kant werd die belemmerd door de bootwerkersstakingen en aan den anderen kant had men niet genoeg vertrouwen in de toekomst, om op eenigszins ruime schaal tarwe voor latere afluiging te koopen.

Men vermeldt in de dagbladen een transactie van 200.000 tons rogge die de Sovjet Regeering aan de Deutsche Re-

geering zou verkocht hebben op bepaalde condities wat betaling aangaat, maar toch op een goudbasis. De Deutsche Regeering laat verder den import ook van broodgraan aan den handel over, doch zal zelf een reserve-stock houden, die zij zoo noodig zal kunnen aanwenden, indien de aanvoeren van den handel te klein blijken.

Het aanbod van gerst is wel wat afgenomen en de prijzen werden wel iets beter.

Voor haver bestaat in de meeste landen slechts geringe belangstelling, de verscheppingen zijn ook van kleinen omvang.

De belangstelling voor maïs in Europa concentreert zich voornamelijk op Argentinië. Dit land heeft de laatste weken met zeer groote verscheppingen verrast, wat aan de veronderstelling, dat de oogst door de Argentijnsche Regeering te klein geschat zou zijn, veel voedsel geeft. Ware die schatting goed, dan zou nu reeds meer dan de helft van het export-surplus verscheept zijn. Weliswaar zijn de verscheppingen in de afgelopen week belangrijk afgevallen, maar waar de Argentijnsche markten nog weinig teekenen van vastheid vertoonen, heeft het er allen schijn van, dat men hier met een meer toevallige omstandigheid te doen heeft.

De Europeesche maïsmarkten bleven kalm gestemd, doch in de meeste gevallen bleek de vraag voldoende om de prijzen te handhaven. Op de Hollandsche markt werd de stemming iets beter doordat de druk van spoedig aankomende La Plata-maïs geheel verdween, ten gevolge van vraag voor export. De Amerikaanse markt blijft ver boven Europeesche pariteit. Gebrek aan voorraad houdt den prijs vooral voor den Juli-termijn, hoog. Dat de September-termijn ca. 7 cent lager staat dan Juli is een ongewoon verschijnsel en dat op hetzelfde oogenblik de December-termijn bepaald laag staat tegen de Juli-termijn hoog, is vooral abnormaal als men in aanmerking neemt, dat de nieuwe oogst nog iets kleiner dan de oude geschat wordt.

In de markt van lijnzaad kwam niet veel verandering. Europa blijft voornamelijk zaad trekken. De Argentijnsche verscheppingen waren voor meer dan $\frac{1}{4}$ voor Noord-Amerika bestemd. De Amerikaanse oogstraming geeft aan 18 miljoen bushels, wat de grootste oogst der laatste 10 jaar zou zijn. Intusschen is deze oogst nog geenszins binnen en ook ditmaal zou de regeeringsschatting wel weer eens te groot kunnen blijken.

SUIKER.

Voor den Europeeschen bietsuiker-oogst was de intrede van het zomerweder gunstig. Alleen wanneer de tropische hitte, die wij verleden week ondervonden, geruimen tijd aanhoudt, zoude dit aan de te veldte staande bieten kwaad kunnen doen.

Gedurende de afgelopen week fluctueerden de Suikermarkten voortdurend, zonder dat zich nieuwe gezichtspunten voordeden. In Amerika liep de notering voor Spot Centrifugals van 6,91 c. terug op 6,53 om op 6,78 c. te slui-

ten, terwijl de termijnnoteringen de volgende fluctuaties te zien gaven:

	Openings-	Laagste	Slotkoers
September	5,55	4,77	5,01
December	4,57	4,26	4,44
Maart	3,65	3,39	3,55
Mei	3,70	3,45	3,61

Cuba Statistiek:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 9 Juli '23	21.938	74.263	25.573
Tot. sedert 1 Dec. '22-9 Juli '23	3.214.470	3.292.644	2.952.918
Aantal werkende fabrieken	4	14	11
Weekexport 9 Juli '23	29.870	146.092	11.373
Totale export 1 Jan.-9 Juli '23	2.632.199	2.520.652	1.521.155
Totale voorraad 9 Juli '23	582.277	789.933	1.431.143

Raffinadeurs in Engeland verlaagden hunne prijzen met sh. 1/- voor prompte suiker en 6d voor latere levering. Board of Trade Statistiek:

	Juni.		Jan./Juni.	
	1923	1922	1923	1922
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet suiker ..	106.002	145.380	636.244	781.700
" Biet "	—	—	—	—
" Geraffineerd	63.395	63.707	248.114	256.049
Totaal	169.397	209.807	884.358	1.037.740
Voorraad in Entrepot	321.400	316.700	—	—
" in Raffinader.	59.450	43.900	—	—
Opbrengst "	168.626	85.547	463.222	467.153
Tot. binn. Consumptie	188.422	163.174	732.609	784.902
Totale Export	5.345	13.957	31.536	27.186
Voorr. op 31 Mei '23	340.100	—	1922..	330.300
" " 30 Juni '23	380.850	—	1922..	360.600

Over het algemeen overtreft het aanbod van ruwsuiker nog de vraag, hetgeen gedeeltelijk in verband staat met de groote Java afschepingen in Juni die 237.000 tons tegen 100.000 tons verleden jaar bedroegen; hiervan zijn voor Europa bestemd 224.000 tons tegen 19.000 tons in 1922.

Op Java liepen de prijzen verder terug. Na afdoeningen van Chineezzen onderling tot f 16¼ voor Superieur, werd tot f 15¼ gelaten, doch daarna herstelden zich de prijzen eenigszins.

Hier te lande opende de markt flauw en daalden de prijzen in den loop der week nog verder, wegens dringend realisatie aanbod. Later konden de prijzen zich ea. f ½ herstellen ten gevolge van de vastere New Yorksche noteringen. Vooral voor nieuwe campagne viel meerdere kooplust waar te nemen. De markt sloot voor deze laatste termijnen dan ook in prijshoudende stemming op f 24 voor Dec., terwijl voor Juli f 30, Aug. f 27¼, Sept. f 26 vergeefs werd gevraagd. De omzet bedroeg ongeveer 4200 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterd. dam per Aug.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.i.f.	
			Juli	Juli	
12 Juli '23	f 27 5/10	Sh. 61/9	Sh. 22/9	Sh. 32/- 1)	\$ cts. 6,78
5 " '23	" 30	62/9	23/9	32/- 1)	6,91
12 Juli '22	" 24 1/4	57/3	20/9	22/9	5,00
12 Juli '21	" —	61/6	20/3	22/6	4,37 1/2
4 Juli '14	" 11 13/32	18/-	—	—	3,26

1) Nom.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 11 Juli 1923.

De daling van de katoenprijzen, die wij verleden week berichtten is deze week geleidelijk tot stand gekomen. Sedert Woensdag zijn prijzen niet veel veranderd, met uitzondering van de latere maanden, die wat lager noteerden en in verband met de gunstige berichten omtrent den nieuwen oogst. In enkele kringen meent men nog, dat deze daling niet gemotiveerd is en dat bij de groote schaarschte aan ruwe katoen, prijzen voor spoedige levering feitelijk nog hooger moesten zijn. In Egyptische katoen hebben deze week nog al verkoopen plaats gevonden en prijzen van deze soort zijn eveneens wat lager, ook ten gevolge van de gunstige berichten, omtrent den oogst in Egypte.

Over garens is weinig nieuws te vermelden. Van Bolton zijn de berichten nog het minst slecht. Wel zijn de verkoopen klein en zien de meeste spinnerijen met verlangen de aanst. vacantieweek tegemoet. Prijzen zijn over het

algemeen weer lager en voor spinners is de keus eenvoudig deze lagere prijzen te accepteren of anders op voorraad te werken, hetwelk de meesten thans ook niet convenieert. Voor Indië bericht men verkoopen van enkele speciale soorten, doch overigens gaat ook voor deze markt weinig om, terwijl de vraag naar de fijnere nummers ook verminderd is. Van het vasteland is de vraag vrijwel nihil.

De doekmarkt is kalm, maar de stemming is niet slecht. Er zijn zeker meer aanvragen aan de markt en van Indië komen ten gevolge van de gunstiger Monsoonberichten meer biedingen binnen, hoewel deze over het algemeen nog wel lager zijn dan fabrikanten meenen te kunnen accepteren. Hier en daar zijn in dhooties en gebleekte goederen nog wel orders geboekt, hoewel de totale hoeveelheden niet heel groot zijn. Iedereen hoopt op een oplossing van de Europeesche kwestie en zou men gaarne zien, dat daarin eindelijk een uitweg zou worden gevonden. Katoenprijzen zijn nog hoog en bij elke lage notering wordt de vrees op de overzeesche markten voor een daling grooter, zoodat een flauwe stemming van het ruwe materiaal ook al niet meewerkt, om het vertrouwen bij koopers van manufacturen grooter te doen maken.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
13 Juli 1923	920.000	17.700	1.136.000	18.000	5 17/32
7 " 1923	896.000	17.425	1.121.000	18.000	5 17/32
30 Juni 1923	857.000	19.400	1.104.000	18.000	5 13/16
7 Juli 1922	1.772.000	15.525	2.498.000	19.100	7 15/32

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
13 Juli 1923....	76.000	147.000	148.000	245.000
13 Juli 1922....	47.000	102.000	63.000	116.000

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 Juli 1923 in duizenden balen.

	1923	1922	1921	1920	1919
Voorraad in Europa..	1.871	2.612	2.011	2.172	1.975
Stoomend (Brazilië ..	415	447	519	337	1.082
n. Europa (Oost-Indië.	10	9	32	—	67
	2.296	3.068	2.562	2.509	3.124
Voorraad Ver. Staten	862	1.117	1.765	1.724	879
Stoomend } naar Brazilië ..	213	339	335	569	629
Ver. Staten }	3.371	4.524	4.662	4.802	4.632
Voorraad in Rio	857	1.553	1.048	312	536
" " Santos ..	1.104	2.547	2.953	1.614	5.144
" " Bahia ..	8	15	37	22	24
Totaal	5.430	8.639	8.700	6.750	10.336
Op 1 Juni	5.487	8.902	8.575	6.988	11.020
	1922	1921	1920	1919	1918
Op 1 Juli	8.639	8.700	6.750	10.336	11.702

RUBBER.

Gedurende de afgelopen week bleef de markt weder zeer kalm met geringen handel. Noteeringen bleven vrijwel onveranderd.

De slotnoteeringen zijn:

			einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe	Juni	75 ct.	74	ct
" "	Aug./Sept. 75 1/2	"	75	"
" "	Oct./Dec. 77	"	76 1/2	"
Smoked Sheets	Juni	75 1/2	75	"
" "	Aug./Sept. 76	"	75 1/2	"
" "	Oct./Dec. 78	"	77	"

17 Juli 1923.

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebr. van der Vies, Amsterdam.)
Kapokstatistiek op 30 Juni 1923.

Importeurs:	Voorr.	Aanv.	Verk.	Voorr.
	1 Jan. 1923	tot 30 Juni	tot 30 Juni	op 30 Juni
H. G. Th. Crone.....	—	3092	3032	60
Edgar & Co.....	—	728	728	—
Van Eeghen & Co.....	—	1964	1964	—
N.V. Handel en Cultuur Mij. v/h. Smidt & Amesz q.q. Edgar & Co's Handel Mij. Soerabaja	273	1305	1476	102
Hnd.Venn.v/h.Maintz & Co.	—	7	7	—
Van Heekeren & Co.....	—	659	659	—
Hoving & Beer.....	72	210	282	—
Int. Hand. & Crediet Mij.	—	388	388	—
Koning, Teves & Co.....	—	842	842	—
Landb. Mij. „Geboegan”...	16	143	159	—
Mirandolle, Votte & Co....	314	4655	4932	37
W. Tengbergen & Co.....	—	90	90	—
Zweedsche Oost-Ind. Cie..	—	529	529	—
Weise & Co.....	444	1030	679	795
Order.....	82	5260	5342	—
	1201	20902	21109	994

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electro- lytisch	Tin	Lood	Zink
16 Juli 1923..	64.17/6	72.15/-	178.17/6	24.-/-	28.12/6
9 „ 1923..	65.-/-	72.10/-	181.7/6	24.2/6	28.7/6
2 „ 1923..	64.12/6	71.15/-	176.17/6	23.17/6	28.5/-
25 Juni 1923..	65.17/6	72.15/-	188.15/-	25.2/6	28.10/-
17 Juli 1922..	63.2/6	71.5/-	153.12/6	24.17/6	29.-/-
20 Juli 1914..	61.-/-	—	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petro- grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
9-14 Juli 1923	—	16/6	2,10 ^a	2/7½	21/9	22/-
2-7 „ 1923	—	15/6 ¹	2,10 ^a	2/6	21/1½	21/1½
10-15 Juli 1922	—	—	13½ ^a	3/6	20/-	20/-
11-16 Juli 1921	—	—	5/9	5/9	48/-	48/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Poit Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
9-14 Juli '23	6/3	9/8	10/6	17/-	5/4½	5/6
2-7 „ '23	6/-	9/6	10/9	16/-	5/9	5/6
10-15 Juli '22	6/-	10/10½	12/-	15/6	5/4	7/-
11-16 Juli '21	8/3	17/9	17/6	17/6	7/3	10/-
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
9-14 Juli 1923..	25/6	30/-	35/-	35/-
2-7 „ 1923..	25/6	30/-	35/-	35/-
10-15 Juli 1922..	18/-	26/-	32/6	30/-
11-16 Juli 1921..	27/6	37/6	50/-	35/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

¹) per ton d.w. ²) Am. cents per 100 lbs. ³) \$ per ton kolen.
Graan. Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per
unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Juni 1923		Juni 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	35	23.993	38	18.037
Groot-Brittannië	361	255.777	398	330.851
Duitschland....	68	95.794	67	88.817
Noorwegen.....	22	38.680	42	88.202
Zweden.....	35	25.619	30	30.752
Denemarken...	1	180	1	294
Rusland-Oostz.h.	7	10.113	—	—
Finland.....	13	11.723	18	11.573
België.....	20	38.001	22	27.784
Frankrijk.....	32	19.198	53	44.747
Spanje.....	4	8.789	40	63.658
Portugal.....	4	1.556	—	—
Italië.....	3	5.806	8	17.909
Oostenr.-Hong., Griekeland...	—	—	4	7.355
Levant.....	1	1.741	—	—
Rusland-Zw. Zee	3	4.933	2	6.034
Roemenië, Bulg.	3	4.102	2	3.406
And. Midd. Zeeh.	10	12.524	22	37.757
Spitsbergen....	1	2.156	—	—
Over. Wk. Afrika	5	8.264	10	16.094
Oostkust-Afrika	1	4.507	4	15.437
Zuid-Afrika....	6	22.588	—	—
Voor-Indië....	9	35.163	3	13.504
Achter-Indië...	1	4.271	8	31.797
Ned. Oost-Indië.	5	19.565	7	24.555
And. Aziat. hav.	12	53.346	14	59.374
Australië.....	—	—	1	2.435
Vereen. Staten...	31	146.013	48	204.697
Canada.....	3	8.694	9	32.378
Midden-Amerika	6	18.855	3	9.142
Ned. West-Indië- Ned. Antillen	1	3.413	1	1.230
Brazilië.....	1	3.551	2	6.427
Argent., Urug..	11	45.686	16	42.979
Chili.....	6	19.982	1	3.155
South Georgië..	5	15.850	3	5.764

Totaal 726 970.433 877 1.246.144
Periode 1 Jan.—
30 Juni 1).... 4.279 5.979.734 4.489 6.352.618

Nationaliteit

Nederlandsche..	222	304.325	231	328.801
Britsche.....	254	299.373	315	408.083
Duitsche.....	117	175.869	102	88.168
Noorsche.....	42	52.930	63	100.812
Belgische.....	6	7.056	4	3.946
Fransche.....	19	14.872	51	71.417
Zweedsche.....	28	14.925	30	32.941
Deensche.....	8	7.497	13	27.519
Vereen. Staten..	11	41.256	14	58.444
Andere.....	19	52.330	54	126.013

Totaal 726 970.433 877 1.246.144
¹) 1913, 5.662 schepen met 6.800.551 N. R. T.
(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)

DELFTZIJL.

Landen van herkomst	Juni 1923		Juni 1922	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	1	4.022	—	—
Groot-Brittannië	2	1.842	4	3.198
Duitschland....	15	2.091	2	101
Noorwegen.....	—	—	1	366
Zweden.....	1	465	5	880
Rusl.-Oostzeeh..	2	765	—	—
Finland.....	6	2.585	7	2.209
Totaal	27	11.770	19	6.754
Nationaliteit				
Nederlandsche..	10	3.142	6	3.516
Duitsche.....	16	4.606	10	2.550
Noorsche.....	—	—	1	366
Belgische.....	1	4.022	—	—
Zweedsche.....	—	—	2	322
Totaal	27	11.770	19	6.754

(A. van Dijk.)